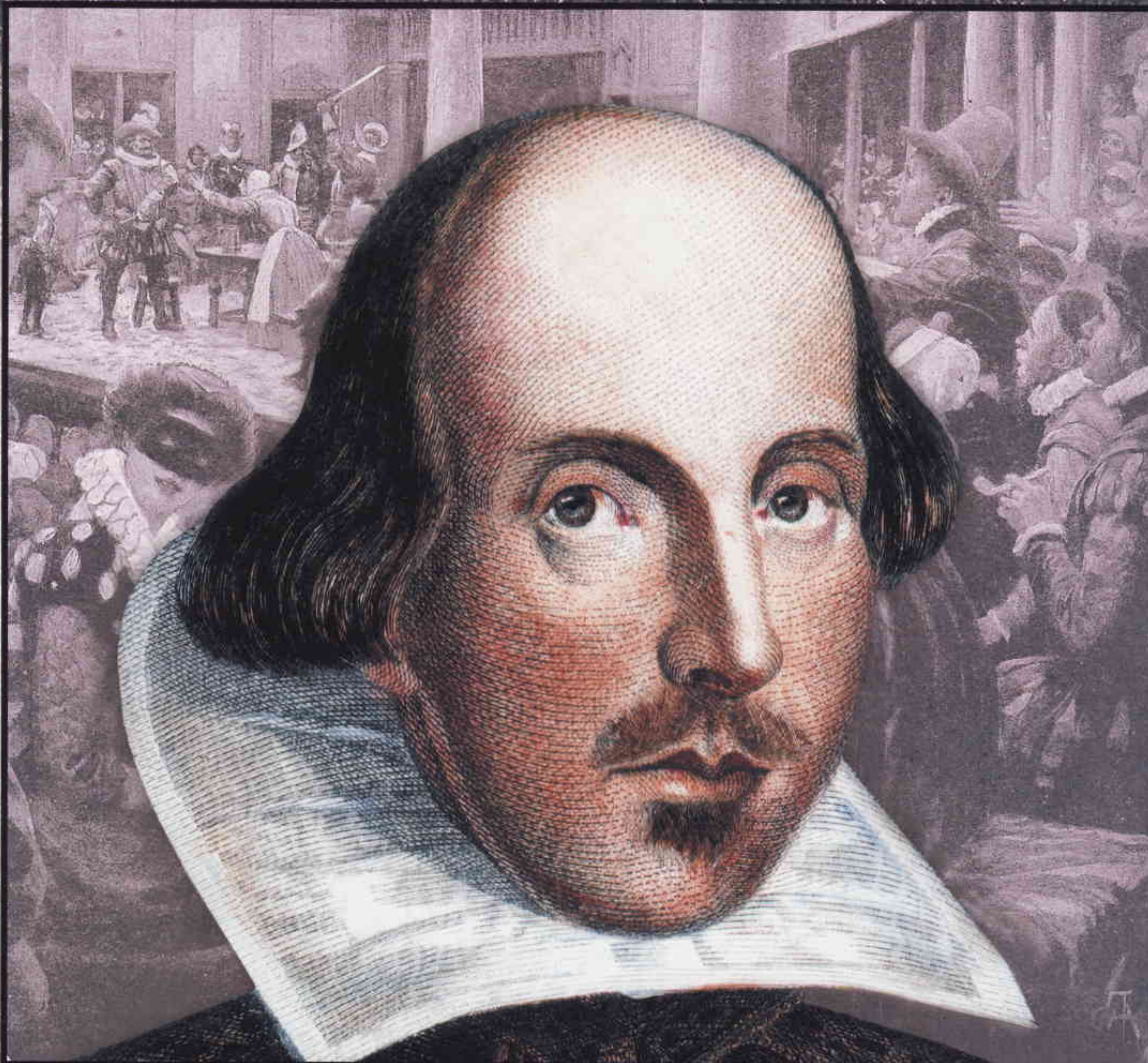
100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

Apariție săptămânală
5,99 LEI / 29,99 MDL

2

SHAKESPEARE

DeAGOSTINI

100 DE PERSONALITĂȚI
Oameni care au schimbat destinul lumii

William Shakespeare

Numărul 2

Pentru orice informație sau lămurire,
contactati-ne la telefonul: **(021) 40.10.888** sau trimiteți un e-mail la info@deagostini.ro
Servicii pentru clienți: de luni până vineri, între orele 10:00 - 15:00
Pentru o mai bună deservire solicitati întotdeauna publicația de la același punct de vânzare
și informați vânzătorul asupra intenției de a cumpăra și aparițiile următoare.
Pentru orice informație, lămurire, înlocuire de exemplare sau comenzi
de numere anterioare, sunați-ne la tel. **(021) 40 10 888**
Pentru informații și comenzi de numere anterioare, cititorii din Republica Moldova
pot suna la **(022) 21.07.98** - Paramedia, Chișinău.

Vizitați site-ul nostru la adresa

www.deagostini.ro

EDIȚIE SĂPTĂMÂNALĂ
EDITURA: De AGOSTINI HELLAS SRL
EDITOR: Petros Kapnistos
MANAGER ECONOMIC: Fotis Fotiou
MANAGER DE REDACȚIE ȘI PRODUCȚIE: Virginia Koutroubas
ADRESĂ: Vuliagmenis 44-46, 166 73 Atena
MARKETING MANAGER: Michalis Koutsoukos
PRODUCT MANAGER: Nasita Kortesa
COORDONATOR DE PRODUCȚIE: Carolina Poulidou
MANAGER DISTRIBUȚIE: Evi Boza
MANAGER LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Dimitris Pasakalidis
COORDONATOR LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Antonis Lioumis

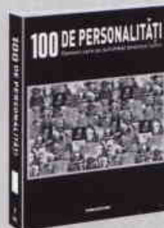
ADAPTARE SPECIALĂ PENTRU LIMBA ROMÂNĂ: COMMIT
DTP: RAY
TIPĂRIRE ȘI LEGARE: NIKI EKDOTIKI S.A.
DIRECTOR DE PRODUCTIE TIPOGRAFIE: STELIOS KRITSOTAKIS

IMPORTATOR: Media Service Zawada S.R.L
Country Manager: Mariana Mihălțan
Marketing Manager: Adina Bojică
Redactor: Gabriela Muntean
Distribution Manager: Dan Iordache
ADRESA: str. Louis Pasteur nr. 38, et.1, ap.5,
sector 5, București, România
Telefon: (+40) 21 318 7398
DISTRIBUITOR: Hiparion S.A.

ISSN: 1791-0765

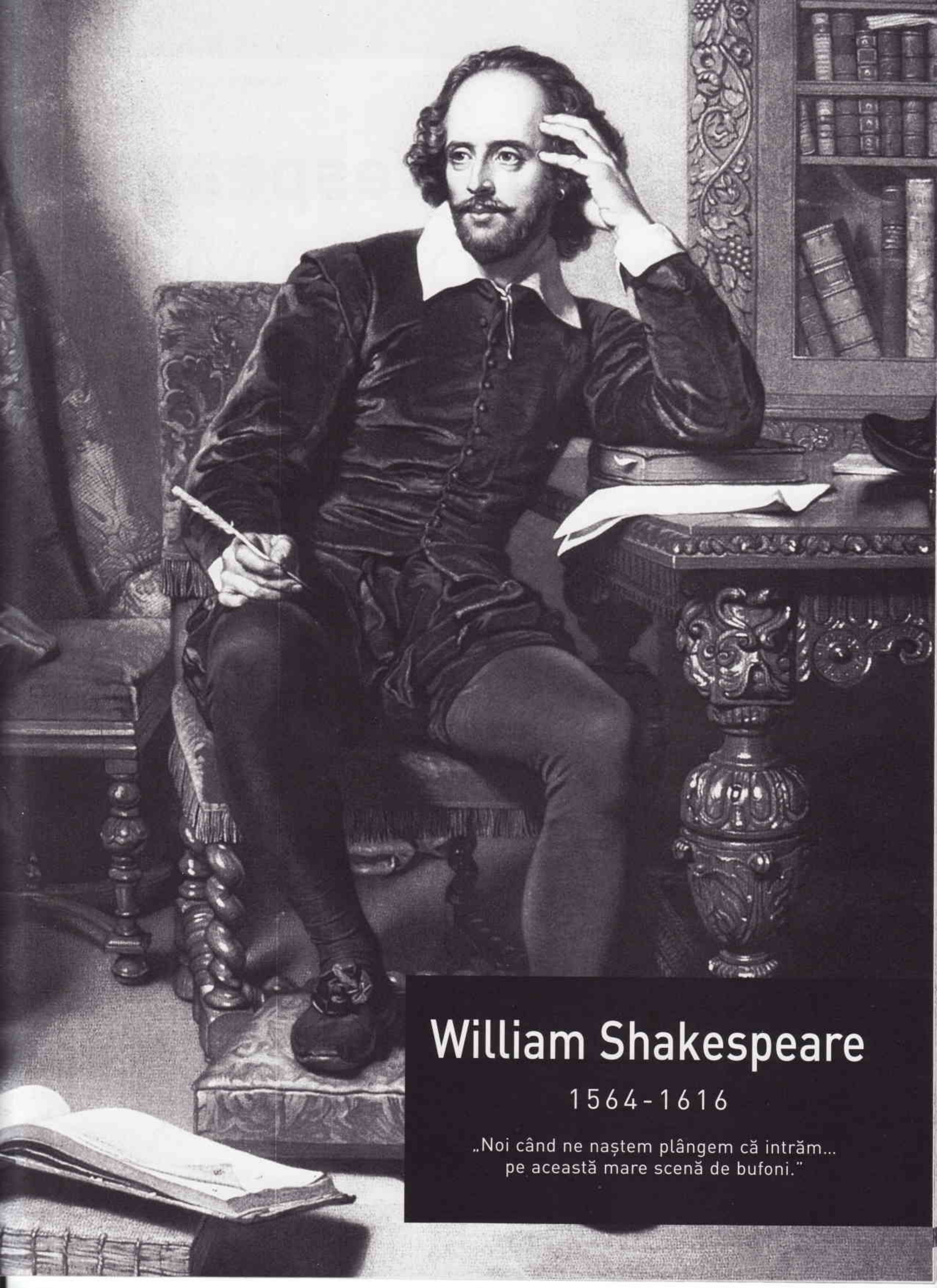
Fotografii: Uniphoto Press, American Photolibrary, Shakespeare Birthplace Trust, Waseda University Theatre Museum, Kobe City Municipal Museum, Maizaru City Board of Education, Okazaki City Government Office, Takako Ishida

Prețul numerelor
Prețul primului număr: 2,99 LEI / 14,50 MDL
Prețul celui de-al doilea număr și al tuturor celorlalte numere: 5,99 LEI / 29,99 MDL

Biblioraft
Nu ratați bibliorafturile speciale în care puteți colecționa seria 100 de personalități!. Bibliorafturile sunt disponibile la chioșcurile de ziare la prețul de 6,99 LEI / 35 MDL. DeAgostini va anunța datele de publicare a bibliorafturilor în seria de reviste.

Editorul își rezervă dreptul de a schimba ordinea publicării personalităților sau de a le înlocui cu altele.

William Shakespeare
1564-1616
„Noi când ne naștem plângem că intrăm...
pe această mare scenă de bufoni."

William Shakespeare

UN GENIU CONTROVERSAT

PROLOG

DEŞI SE AFLA ÎN PLIN RĂZBOI CU PUTERNICUL STAT SPANIOL, Anglia era încă plină de forță și de vitalitate sub domnia reginei Elisabeta, intrând în epoca Renașterii la o sută de ani după Italia. În domeniul literar, revoluția culturală a fost inițiată de geniul dramaturgiei, William Shakespeare. Răsturnând o tradiție ce-și avea originile de pe vremea lui Aristotel, conform căreia arta imită natura, Shakespeare a combinat comedia, tragedia, istoria și drama, devenind unul dintre acei puțini povestitori venerați atât de către mase cât și de lumea regală. Dar care a fost de fapt viața lui William Shakespeare, omul a cărui operă a primit o recunoaștere universală, de-a lungul a peste patru secole, fiind cea mai citită, după Biblie? Au apărut chiar și voci care susțin că Shakespeare nici nu ar fi existat vreodată, că ar fi un simplu pseudonim, în spatele căruia s-ar fi ascuns o personalitate sau alta. Cert este că se cunosc puține detalii concrete despre viața dramaturgului, restul fiind o compilație de legende și deducții.

TABEL CRONOLOGIC

1336:	Începe Războiul de O Sută de Ani
Secolul XVI:	Matteo Bandello scrie Romeo și Julieta.
1558:	Regina Elisabeta I urcă pe tronul Angliei
1564:	Se naște Shakespeare
1568:	Tatăl lui Shakespeare, John, devine primar
1571:	Shakespeare intră la Școala de Gramatică
1576:	Este fondat The Theatre, primul teatru din Londra
1577:	Începutul decăderii tatălui lui Shakespeare
1582:	Shakespeare se căsătorește cu Anne Hathaway
Ca 1588:	Shakespeare se mută la Londra / Anglia învinge puternica Armadă Spaniolă
Ca 1592:	Shakespeare scrie „Henric al VI-lea"
1593:	Teatrele din Londra sunt închise din cauza ciumei / Contele de Southampton devine protectorul lui Shakespeare
1594:	Shakespeare devine acționar la compania de teatru The Lord Chamberlain's Men (Oamenii Lordului Chamberlain)/ Scrie Romeo și Julieta
1596:	Unicul fiu al lui Shakespeare, Hamnet, moare la vârsta de 11 ani / Scrie „Regele John"
1597:	Shakespeare cumpără o casă în New Place
1599:	Shakespeare devine unul dintre acționarii noului Teatru Globe
Circa 1600:	Shakespeare scrie „Hamlet" / Se fondează Compania Indiilor de Est
1603:	Este fondată Compania de teatru King's Men (Oamenii Regelui) / Moare Regina Elisabeta
1605:	Piesa „Neguțătorul din Veneția" este pusă în scenă pentru rege
1611:	Piesa „Furtuna" se joacă pentru prima dată
1616:	Shakespeare moare în Stratford-upon-Avon
1623:	Sunt publicate „Operele complete ale lui W. Shakespeare"
1642:	Începutul Revoluției Puritane
1669:	Este fondată Opera din Paris
1734:	Voltaire este inițiat în opera lui Shakespeare
1916:	Piesa „Romeo și Julieta" este adaptată la film

Enigmatica viață a marelui geniu literar, creator al unor piese nemuritoare

La sfârşitul secolului al XVI-lea, Anglia se afla în plină prosperitate sub domnia Reginei Elisabeta şi intrase în epoca înfloritoare a Renaşterii. În această perioadă, un dramaturg, pe nume William Shakespeare, pune bazele unui nou stil dramatic, un stil inovator, unic la acea vreme. Şi-a început cariera ca actor şi s-a transformat într-un dramaturg unic, lăsând posterității numeroase capodopere literare, însă, în mod straniu, există foarte puține date despre viața sa, cu excepția a câtorva atestări oficiale şi a legendelor care dezvăluie o parte din enigma vieții sale.

▲ O pictură de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, ilustrându-l pe Shakespeare copil, jucându-se cu zeițele Comediei și Tragediei. Talentul lui Shakespeare a fost adesea caracterizat ca fiind divin.

Mândria orașului Stratford

Într-un orăşel măcinat de ciumă ...

LA O SUTĂ ȘAIZECI de kilometri nord de Londra, se găsește Stratford-upon-Avon, un orășel de provincie, înconjurat de câmpuri fertile, datorită râului care le străbate. Botezul fiului lui John Shakespeare, William, din data de 26 aprilie 1564, a fost înregistrat, în limba latină, în registrul parohiei orașului, Biserica Sfintei Treimi. Acestui băiat i-a fost scris să devină cel mai faimos dramaturg. Numele de William Shakespeare avea să răsune de-a lungul secolelor. În acele vremuri, copiii nou-născuți erau de regulă botezați la trei zile după naștere, de aceea, data de 23 aprilie a fost atestată ca ziua de naștere a acestuia.

Orașul Stratford-upon-Avon a fost fondat în jurul anului 1200 d.Hr. și, până în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, epoca Reginei Elisabeta, a devenit o așezare prosperă, fiind centrul regional al comerțului pentru comunitățile rurale din împrejurimi. Însă în anul în care se năștea Shakespeare, orașul a fost lovit de ciumă, iar aproximativ 1.600 de oameni, 15% din populația orașului, și-au pierdut viața. În aceeași perioadă, îngrozitoarea epidemie a Morții Negre a afectat o mare parte din Europa, mii de oameni fiind răpuși de această boală.

Casa din Stratford-upon-Avon în care s-a născut Shakespeare. Deși se află în condiții bune, a rămas, practic, neschimbată, fiind vizitată de un mare număr de oameni în fiecare an.

◂ Henric al-VI-lea în timpul Războiului celor Două Roze. La sfârșitul Războiului de 100 de Ani și ai Războiului celor Două Roze, Anglia intră, în sfârșit, într-o epocă de liniște, sub domnia reginei Elisabeta I.

Cu amabilitatea Shakespeare Birthplace Trust Records Office

▲ O hartă a orașului Stratford-upon-Avon din anul 1560. Era un orășel îngrijit, cu strada Henley tăind orașul în două.

O familie prosperă

Tatăl lui Shakespeare, John, a fost un comerciant de lână și finanțator, care își administra afacerile din casa sa de pe strada Henley. John Shakespeare, fiu al unui fermier din Wilmcote, a reușit să-și depășească umilele origini printr-un comerț înfloritor cu mănuși de piele, dar și datorită căsătoriei, în 1557, cu Mary Arden, fiica unui proprietar de pământ, destul de prosper. Zestrea proaspetei sale soții, ce consta din două parcele de pământ, l-a ajutat să-și sporească profiturile și i-a lărgit orizontul afacerilor. În vremea când s-a născut primul său fiu, William, a fost numit membru al consiliului orășenesc, iar, patru ani mai târziu, a fost ridicat la rangul de vătaf al orașului. După William, a mai avut patru copii, trei fii și o fiică. În acea vreme, familia deținea proprietăți destul de numeroase, iar, din punct de vedere financiar, se descurca destul de bine.

Chiar și în acele timpuri, Stratford era un simplu orășel de fermieri, privat de orice fel de influențe culturale. Se pare că niște trupe de teatru din Londra, cum ar fi Oamenii Reginei, Oamenii Contelui de Worchester și ai Contelui de Essex, au trecut prin această parte a țării, între 1569 și 1579, oferind spectacole publice. De asemenea, trupa Oamenii Contelui de Leicester, condusă, la acea vreme, de James Burbage, a avut trei turnee teatrale în această zonă, în perioada 1573 -1579.

Conform tradițiilor de atunci, familiile înstărite ale orașului obișnuiau să găzduiască astfel de trupe de teatru. Datorită poziției sociale a tatălui său, tânărul William a avut extraordinara oportunitate de a cunoaște și de a fi înconjurat de actori și interpreți ambulanți, iar această experiență se pare că a avut un important impact asupra vieții lui. În 1575, regina Elisabeta I a venit la castelul Kenilworth, situat în partea de nord a orașului Stratford. În cinstea reginei au avut loc impresionante spectacole. Se crede că Shakespeare a avut posibilitatea să se apropie de actorii care făceau parte din fermecătoarea trupă de teatru.

Biblioteca de amintiri

CASA COPILĂRIEI

Shakespeare s-a născut la Stratford-upon-Avon, un orășel care face parte din comitatul istoric din Warwickshire, la 160 de kilometri nord de Londra. Orașul poartă numele râului Avon, care îl traversează. Casa în care s-a născut Shakespeare încă mai există pe strada Henley și a fost construită, probabil, în 1556, cu un an înainte de căsătoria lui John Shakespeare cu Mary Arden.

William Shakespeare s-a născut aici, în anul 1564. Primii 20 și ceva de ani din viață și-i-a petrecut, cel mai probabil, în casa de pe strada Henley. William a urmat cursurile școlii de gramatică din oraș. În 1582 s-a căsătorit cu Anne Hathaway, cu care a avut 3 copii, înainte de a-și părăsi familia și de a se muta la Londra.

Casa copilăriei marelui dramaturg a fost construită pe structură de lemn, în stilul Tudor, lipită de două clădiri învecinate. În acele vremuri, doar familiile bogate locuiau în astfel de case, deci este normal să presupunem că familia lui William era înstărită.

După moartea lui John Shakespeare, casa i-a revenit lui William, iar după moartea acestuia, conform testamentului, dreptul de proprietate a fost transferat surorii sale mai mici, Joan. La un moment dat însă, familia a pierdut casa și, până în secolul al XIX-lea, oamenii care au locuit aici au schimbat interiorul aproape integral. Cu toate acestea, Shakespeare Birthplace Trust, o instituție fondată în 1847, a preluat dreptul de administrare a proprietății și, treptat, a inițiat procesul de restaurare a acesteia pentru a o aduce la imaginea inițială. În sfârșit, în aprilie 2000, lucrările de restaurare au fost încheiate și interiorul se apropie, de felul cum arăta în jurul anului 1570.

Orașul Stratford, cunoscut sub numele de Ținutul lui Shakespeare, găzduiește Teatrul Regal Shakespeare, care înregistrează, în fiecare an, mii de vizitatori din cele patru colțuri ale lumii, dornici să cunoască acest loc, în care s-a născut și a fost înmormântat marele geniu al literaturii.

▲ Interiorul casei în care s-a născut Shakespeare, cum ar fi fost în jurul secolului al XVI-lea.

▲ Un tablou din secolul al XV-lea, ilustrând botezul unui copil. Copiii erau, de regulă, botezați la trei până la cinci zile după naștere.

▶ Panoramă a râului liniștit Avon. Acesta este decorul în care a crescut tânărul William.

Falimentul familiei Shakespeare

La Școala de Gramatică…

ÎN PIESA SA „CUM VĂ PLACE", Shakespeare face referire la viața de școală a copiilor. În perioada domniei reginei Elisabeta I, era normal ca odraslele familiilor obișnuite să aibă parte de o educație primară.

Când avea aproximativ șapte ani, Shakespeare a fost înscris, probabil, la Școala de Gramatică din Stratford, Noua Școală a Regelui. Elevii urmau cursurile 6 zile pe săptămână, de luni până sâmbătă, de la 6 sau 7 dimineața, până la 5 sau 6 seara. Principalele materii de studiu erau gramatica, etica și retorica, dar elevii învățau și latina și greaca prin intermediul lucrărilor lui Seneca și ale lui Platon. Se crede că „Metamorfozele" poetului roman Ovidiu au avut o mare influență asupra tânărului William. Era un copil extrem de curios, înzestrat cu un talent extraordinar, care a studiat cu mare plăcere operele antice.

Însă copilăria liniștită și lipsită de griji a tânărului William a luat sfârșit în momentul în care situația financiară a tatălui său a luat o întorsătură negativă. Afacerea lui John Shakespeare se afla în declin atunci când William avea 12 ani, iar doi ani mai târziu, în anul 1579, situația s-a înrăutățit atât de mult, încât a fost silit să vândă proprietatea soției. Nu există nici o înregistrare scrisă care să ateste că William Shakespeare a urmat studii superioare, iar cercetătorii sunt de acord că și-a întrerupt educația de la Școala de Gramatică la vârsta de 14 ani. Literații din acea vreme erau majoritatea educați la Universitățile Oxford și Cambridge, de aceea trebuie să fi fost o mare dezamăgire pentru talentatul tânăr să fie nevoit să renunțe la educația sa, fără a avea șansa de a urma cursurile unei universități. Nu se cunoaște cu exactitate motivul real care a stat la baza falimentului lui John Shakespeare; se crede însă că a fost marginalizat atât din punct de vedere financiar, cât și social, pentru faptul că era catolic în vremuri în care protestanții dețineau controlul și își exercitau influența.

▲ O pictură cu Shakespeare la 12 ani, când tatăl lui era încă o figură marcantă a orașului.

Cu permisiunea Shakespeare B

▲ Un desen datat din secolul al XVI-lea ilustrând interiorul Școlii de Gramatică unde elevii erau învățați cum să scrie și să citească.

Cu amabilitatea Shakespeare Birthplace Trust Records Office

O sală de clasă de la Școala de Gramatică din Stratford, unde tânărul William a studiat pentru prima dată capodoperele grecești și latine.

Cu amabilitatea Shakespeare Birthplace Trust Records Office

◂ Un tablou din secolul al XVIII-lea, cu râul Avon și cu podul Clopton. Când Shakespeare era copil, o tânără femeie își luase viața sărind de pe pod, după ce a fost respinsă de iubit. Acest incident este cunoscut ca având un puternic impact asupra tânărului William.

O nuntă neaşteptată...

Se presupune că, după ce și-a abandonat studiile, William a început fie să lucreze alături de tatăl său, fie a ajuns asistentul unui alt negustor sau comerciant. În versurile de început din piesa „Hamlet", putem identifica trimiteri clare la comerțul cu pielărie și la tăbăcărie precum și câteva cuvinte tehnice, cunoscute doar de cineva care are o legătură cu domeniul. Ceva mai târziu, la vârsta de 18 ani, William Shakespeare s-a însurat pe neașteptate.

De fapt, în afară de câteva consemnări oficiale cum ar fi certificatul de naștere și de căsătorie, documentele tranzacțiilor cu terenuri, ale proceselor civile și testamentul lui, nu există, practic, alte consemnări ale vieții sale private. Este cunoscut faptul că și-a petrecut 20 de ani la Londra, timp în care a scris toate piesele și sonetele, dar, practic, nu avem nici o consemnare cu privire la aspectele vieții sale personale în decursul acestei perioade. Prima biografie a lui Shakespeare a fost scrisă la 90 de ani după moartea sa, lucrare care conține fragmente de legendă și zvonuri.

După botezul său, următoarea menționare a lui Shakespeare în registrul parohiei, apare în data de 27 noiembrie 1582, într-o cerere pentru obținerea unui permis de căsătorie. În acea perioadă, după înaintarea unei cereri pentru obținerea permisului de căsătorie existau numeroase alte formalități de îndeplinit, astfel încât nunta avea loc de regulă la săptămâni bune după înaintarea acestei cereri inițiale. În cazul lui Shakespeare însă, conform registrului parohiei, căsătoria cu Anne Hathaway a avut loc a doua zi, pe data de 28 noiembrie 1582. Mai mult, registrul arată că, în data de 26 mai 1583, a fost botezată cea mai mare fiică a cuplului, Susanna. Aceste date duc la concluzia certă că Anne era însărcinată când au fost demarate pregătirile rapide de nuntă.

La data căsătoriei, Anne avea 26 de ani, fiind cu opt ani mai mare decât William. Era fiica unui fermier înstărit, o fostă cunoștință a lui John Shakespeare, însă zestrea promisă de 7 lire nu a fost onorată, fapt care susține teoria că nunta nu a primit binecuvântarea și aprobarea familiei. Nu există nici o consemnare cu privire la circumstanțele în care Anne și William s-au cunoscut, dar în lucrările lui Shakespeare, se regăsesc numeroase aluzii la această temă. Concepții cu privire la căsătorie, cum ar fi aceea că atunci când îți iei o nevastă te pricopsești cu o gură care îți răspunde urât („Cum vă place"), sau că a te însura de tânăr este un dezastru pentru sine („Totul e bine când se termină cu bine"), sunt dezvoltate în piesele shakespeariene și ne oferă câteva informații cu privire la sentimentele sale. În testamentul pe care l-a scris la 30 de ani după căsătorie și cu câteva luni înainte de a muri, Shakespeare scrie „Îi las soției mele al doilea pat al meu...". La doi ani după nașterea primei sale fiice, cuplul a avut gemeni, un băiat, Hamnet, și o fată, Judith. Shakespeare avea puțin peste douăzeci de ani și era deja tatăl a trei copii. Nu putem ști cu siguranță care erau sentimentele sale cu privire la această situație, dar cert este faptul că și-a părăsit familia și a pornit spre Londra.

▴ Casa lui Annei Hathaway

▴ Portret al lui Annei Hathaway, fiica fostei cunoștințe a tatălui lui Shakespeare și soția lui William Shakespeare, cu 8 ani mai în vârstă decât el.

▴ Castelul Kenilworth, proprietatea contelui de Leicester

Omul-cheie

ELISABETA I

Regina Elisabeta I (1533 – 1603) a jucat un rol esențial în dezvoltarea teatrului englez. Ea însăși a fost extrem de atașată de jocul pe scenă și a acordat întregul sprijin artei teatrului, într-un moment în care mulți oameni priveau actoria drept o erezie. În 1574, Oamenii lui Leicester a fost prima trupă care a obținut permisiunea de a juca în Londra, iar, în 1582, trupa de teatru Oamenii Reginei a fost fondată sub patronajul Reginei Elisabeta, și a jucat de peste 90 de ori în timpul domniei acesteia. În repetate rânduri, Shakespeare a adus un omagiu binefăcătoarei sale, iar în piesa sa „Visul unei Nopți de Vară" a inclus de asemenea o referință măgulitoare către Alteța Sa.

Elisabeta I a fost fiica lui Henric al VIII-lea și celei de-a doua soții ale sale, Anne Boleyn. A urcat pe tronul Angliei la vârsta de 25 de ani, a refuzat toate propunerile de căsătorie și a rămas toată viața nemăritată și castă. Deși Elisabeta I a rămas cunoscută în istorie pentru eleganța și strălucirea curții sale, precum și pentru spulberarea faimoasei Armade Spaniole, domnia sa nu a fost tocmai simplă. A fost o perioadă caracterizată de dispute religioase și economice, de probleme diplomatice cu puternica Spanie, în concluzie, o epocă de instabilitate. Regina Elisabeta a fost o mare iubitoare de modă. Perioada de domnie a dinastiei Tudor a fost una extravagantă, iar vanitatea a fost, probabil, un ingredient esențial. Regina avea rochii de toate culorile, dar preferatele ei erau cele în alb și negru, pentru că simbolizau virginitatea și puritatea, de cele mai multe ori purtând o rochie somptuoasă în aceste culori. Rochiile reginei erau brodate manual, cu diferite feluri de ață colorată, și decorate cu diamante, rubine și safire.

Și-a sacrificat viața personală și, în schimb, s-a dedicat conducerii țării cu o înțelepciune prudentă. Perioada domniei sale poartă numele de Epoca de Aur a Elisabetei.

▴ Un portret al reginei Elisabeta I

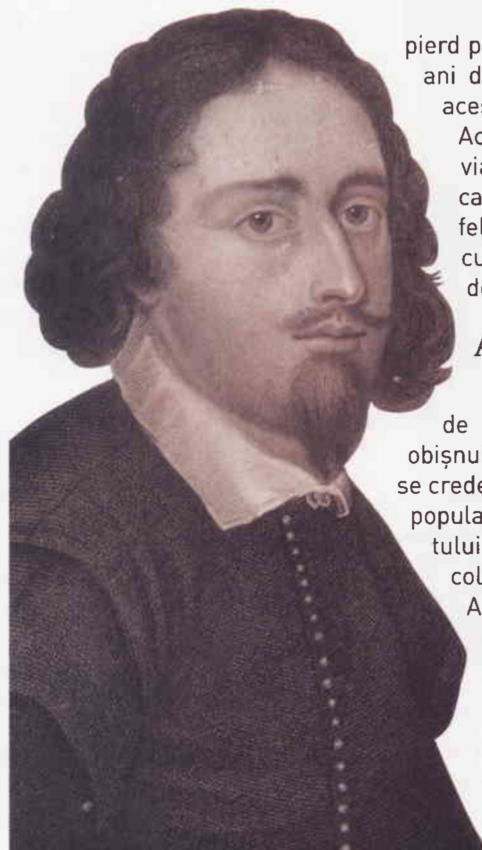
Pe scena teatrului londonez

Anii pierduți

DUPĂ DISPARIȚIA, peste noapte, din Stratford-upon-Avon, Shakespeare a pornit spre Londra. Dar de ce s-a hotărât dintr-odată să-și abandoneze soția și copiii? Conform primei biografii lui Shakespeare, scrisă de Nicholas Rowe și publicată în 1709, motivul acestei plecări a fost acela că fusese prins vânând ilegal căprioare în Charlecote Park, proprietatea lui Sir Thomas Lucy, împreună cu un tovarăș cu o reputație proastă, amenințat cu închisoarea. Prima operă literară scrisă de Shakespeare este dedicată dorinței sale de a se răzbuna pe Sir Lucy. Satira circula printre prietenii și tovarășii lui. Când Sir Thomas Lucy a aflat că devenise subiectul unei asemenea ridiculizări, furia lui a fost atât de mare, încât l-a determinat pe Shakespeare să fugă din Stratford, fiindu-i amenințată viața. Însă autenticitatea acestei povești este îndoielnică, de vreme ce, în Charlecote Park, nu s-au ținut căprioare până după anul 1615.

Deși circumstanțele reale care au stat la baza deciziei lui Shakespeare de a pleca la Londra rămân neclare, motivul și scopul real al acestei decizii au fost, fără îndoială, legate de teatru. În vremea aceea, era normal ca tinerii care se mutau la Londra să aibă cu ei o scrisoare de recomandare către vreo cunoștință sau rudă care locuia în capitală. În cazul lui Shakespeare, este mai mult decât probabil că, odată ajuns la Londra, și-a căutat prietenul din copilărie și vecinul din Stratford, Richard Field, care era cu doi ani mai mare și discipolul lui George Bishop, un editor și tipograf de seamă. De vreme ce Field a fost cel care a publicat primul poem al lui Shakespeare „Venus și Adonis", se presupune că a existat o legătură între aceștia.

Însă toate acestea nu sunt altceva decât pură speculație, deoarece urmele lui Shakespeare se pierd pentru următorii șapte ani din momentul în care acesta ajunge la Londra. Această perioadă din viața poetului, despre care nu există nici un fel de informație, este cunoscută sub numele de „anii pierduți".

▲ Portret al lui William Shakespeare, care îl înfățișează pe dramaturg așa cum arăta în momentul sosirii la Londra.

▶ O schiță din secolul al XVI-lea al Teatrului Swan (Lebăda), cu un balcon rotund ce încercuia curtea, un teatru tipic pentru acea perioadă.

Ascensiunea către succes

Aveau să treacă, probabil, doi sau trei ani de acomodare până când Shakespeare s-a obișnuit cu atmosfera din Londra. În 1590, când se crede că și-ar fi găsit chemarea, teatrul era mai popular ca niciodată, în special, datorită aportului reginei, o mare iubitoare a lumii spectacolului. Însă, în 1572, parlamentul a adoptat Actul vagabondajului și al asistenței pentru săraci, conform căruia membrii trupelor ambulante erau și ei considerați vagabonzi, riscând să fie arestați sau pedepsiți. Din acest motiv, companiile de teatru care doreau să efectueze un turneu într-o anumită zonă aveau nevoie de protecția și sprijinul unor nobili influenți și de a-și denumi trupele după numele patronului lor. Acesta a fost motivul pentru care companiile de teatru aveau nume ca „Oamenii lui Leicester" sau „Oamenii Amiralului" ș.a.m.d.

În a doua parte a secolului al XVI-lea, două teatre se bucurau de cea mai mare popularitate în Londra. Una era sub patronajul Lordului Pembroke, condusă de James Burbage, și cealaltă sub patronajul Lordului Howard, condusă de Edward Alleyn. În 1576, James Burbage a construit prima sală de spectacole cu numele de Teatrul (The Theatre),

▼ O priveliște a Londrei din secolul al XIX-lea, cu panoramă asupra râului Tamisa. Combinând elemente de vechi și modern, Londra era un oraș pestriț, un amestec de populații.

▲ O hartă a Londrei din secolul al XVI-lea. Cu o populație de circa o sută de mii de locuitori era cea mai dens populată capitală europeană.

▲ Un tablou din secolul al XX-lea, reprezentând Casa lui Sir Lucy Charlecote

în partea de nord a Londrei, zonă cunoscută sub numele de Shoreditch.

Biografii lui Shakespeare din secolul al XVIII-lea combină mai multe frânturi de zvonuri și bârfe, în încercarea de a explica anii neatestați ai lui Shakespeare. Conform unei ipoteze, Shakespeare și-ar fi început cariera teatrală, în afara teatrelor, cu lumea înstărită, care venea să vadă spectacolele. Se pare că această aventură a avut atât de mult succes, încât avea mai mulți tineri care lucrau pentru el, denumiți „Băieții lui Shakespeare". O altă teorie este că una dintre primele sale slujbe ar fi fost aceea de asistent-regizor, a cărui datorie era de a informa actorii când să intre în scenă. Majoritatea biografilor timpurii au avut tendința de a sprijini prima teorie, chiar dacă nu există nici o dovadă care să o ateste.

Singurul lucru ce poate fi spus cu siguranță este acela că, în acești ani, Shakespeare și-a câștigat reputația de actor. Dovada acestei afirmații o găsim în pamfletul lui Robert Greene, din 1592, „Grăunțele de înțelepciune ale lui Greene", care conține prima atestare scrisă a lui Shakespeare ca dramaturg în Londra, în următorul vers: „.... Căci e acolo un parvenit, cioroi împopoțonat cu penele noastre, care, cu inima lui de tigru, învelit într-o piele de actor, se crede la fel de îndemânatic ca oricare dintre voi să umfle un vers alb; a devenit un fel de Johannes factotum și, în opinia lui, este unicul Shake-Scene din țară!..."

Pasajul a rămas cu siguranță faimos pentru simplul fapt că face referire la William Shakespeare („Shake-scene") și este prima dovadă a ascensiunii acestuia în lumea teatrului din Londra, prima dovadă directă documentată, care face referire la el de la nașterea gemenilor, din 1585. Important este că acesta confirmă multe date despre cariera lui Shakespeare asupra modului în care s-a dezvoltat până în 1592. În primul rând, putem presupune că a devenit cunoscut în lumea comunității teatrului londonez pentru a stârni gelozia lui Greene. În plus, aceasta indică faptul că era cunoscut ca un om cu aptitudini variate, un om bun la toate (Johannes fac totum), un actor, un poet și un dramaturg, a cărui piesă „Henric al VI-lea" a devenit atât de faimoasă, încât era recunoscută chiar și la auzul unui singur vers: „O, inimă de tigru învelită într-un veșmânt de femeie". Greene a fost un dramaturg minor care a murit în sărăcie. De aceea, pe patul de moarte l-a atacat cu înverșunare pe Shakespeare, care avea pe atunci 28 de ani, fiind cu șase ani mai tânăr decât Greene.

▲ Richard Tarlton, clovnul preferat al reginei Elisabeta și cel mai popular comedian din acea vreme.

Versiune diferită

LUMEA TEATRULUI ELISABETAN

În perioada dinaintea anului 1576, când James Burbage a construit primul teatru public din Shoreditch, companiile de teatru obișnuiau să joace alături de dresori de urși și de alți comedianți în curțile hanurilor și în alte locații în aer liber. Publicul privea spectacolele dintr-un soi de tribună amenajată în jurul scenei sau de la balcoanele clădirilor învecinate.

În urma fondării Teatrului de către James Burbage, pe malul de sud al Tamisei, a fost construit un alt loc de spectacole numit The Globe, la care Shakespeare era acționar. Până atunci, aproape toate locurile de spectacole erau construite în afara zidurilor orașului, de vreme ce autoritățile, influențate de ideile puritane, nu permiteau susținerea pieselor în cadrul orașului. Era considerat drept blasfemie ca un om să acționeze într-un mod diferit față de cel pe care l-a vrut Dumnezeu și astfel, actorii erau priviți ca eretici. Teatrul a fost acuzat de răspândire de acte imorale, sălile de spectacole fiind considerate locuri rău famate și pline de infractori, unde tinerii respectabili erau atrași într-o viață de trândăvie și în păcat.

În plus, consiliul orașului Londra învinuia teatrele pentru răspândirea ciumei. Însă Elisabeta I a ieșit să apere lumea teatrului, devenind astfel primul membru al lumii regale care oferea patronaj unei arte în plină dezvoltare.

▶ O pictură din secolul al XVII-lea, ilustrând un spectacol într-o sală de teatru. Din cauza lipsei de decoruri, spectatorii erau nevoiți să-și folosească imaginația pentru a umple scena goală.

◀ O scenă de pe o stradă din Londra din secolul al XIX-lea, pe vremea când erau larg răspândite căruțele trase de cai.

Ciuma și protectorul

▲ Un tablou din secolul al XIX-lea, înfățișându-l pe Shakespeare în camera sa, absorbit în scrierea unei piese.

Actor şi dramaturg

SHAKESPEARE ŞI-A FĂCUT debutul în Londra ca actor. În 1598, a fost distribuit într-un rol într-o comedie, urmând ca, în 1592, să joace într-o tragedie, ambele scrise de faimosul dramaturg Ben Jonson. De asemenea, se crede că și-a continuat cariera de actor până când s-a retras, în anul 1611. În același timp, a scris piese de teatru într-un ritm uluitor și, până la sfârșitul anului 1592, terminase, printre altele, „Henric al VI-lea", „Comedia erorilor", „Îmblânzirea Scorpiei", „Doi tineri din Verona", „Titus Andronicus" și „Richard al III-lea".

Talentul său ca actor era evident, de asemenea, din promovarea pieselor. În acele vremuri, dramaturgii erau angajați de companiile de teatru pentru a scrie piese, care erau apoi citite de către actori, fiind acceptate sau respinse.

Dar care a fost popularitatea lui Shakespeare ca dramaturg? În acea perioadă, în funcție de public, teatrele repetau aceeași piesă de mai multe ori pe zi. Popularitatea unei piese era evaluată în funcție de numărul de spectacole dintr-o zi. Philip Henslowe, proprietarul a două dintre cele mai mari teatre din acea perioadă, The Rose și The Fortune, ținea o evidență strictă a administrării teatrelor sale. Conform acestor rapoarte, în martie 1592, piesa lui Shakespeare „Henric al VI-lea" a fost pusă în scenă de șase ori într-o singură zi, la teatrul The Rose, pe când piesa lui Thomas Kyd „Tragedia Spaniolă" de trei ori, iar „Evreul din Malta" al lui Christopher Marlowe doar de două ori. Și Kyd și Marlowe erau foarte populari, dar abilitatea lui Shakespeare de a atrage publicul și de a strânge mulțimile laolaltă era unică.

O scenă din „Comedia erorilor", o farsă în jurul bufoneriilor a două perechi de gemeni.

◀ O scenă din „Îmblânzirea Scorpiei"

Dezastrul loveşte...

În ciuda nebuniei iscate de puritanii care susţineau că teatrul era un lucru josnic şi păcătos, arta începea treptat să înflorească şi să câştige popularitate, în timp ce viaţa lui Shakespeare părea prosperă şi sigură. Nenorocirea vine însă atunci când te aştepţi mai puţin... Epidemia de ciumă bubonică ce a lovit ţara în 1564, anul de naştere al lui William Shakespeare, s-a declanşat, din nou, la începutul anului 1593, de data aceasta mult mai ameninţătoare. Într-un an au fost înregistraţi doar la Londra 10.675 de morţi din cauza ciumei. Având în vedere faptul că populaţia capitalei nu depăşea la acea vreme 100.000 de oameni, gradul de ameninţare era imens. După închiderea teatrelor, toţi actorii care erau membrii unor trupe din Londra au fost nevoiţi să-şi câştige existenţa prin turnee în localităţile rurale. În acel an, viaţa lui Shakespeare a fost afectată şi de un alt eveniment, care nu avea legătură cu închiderea sălilor de spectacol. Christopher Marlowe, al doilea dramaturg ca valoare şi rivalul lui Shakespeare, a fost omorât de un beţiv în timpul unei încăierări într-o cârciumă.

Shakespeare, care tocmai împlinise douăzeci şi nouă de ani, a făcut faţă mult mai bine crizei din lumea artei teatrale, faţă de majoritatea contemporanilor săi, dedicându-se compunerii de sonete şi poezii. În perioada elisabetană, dramaturgia nu era privită ca o activitate literară decentă, fiind desconsiderată în comparaţie cu poezia şi proza. Cu ajutorul prietenului său, Richard Field, Shakespeare a publicat, în primăvara anului 1593, primul său poem lung, „Venus şi Adonis". Cu scopul de a câştiga aprecierea înaltei societăţi şi, poate, de a-şi găsi un protector nobil bogat şi influent, Shakespeare şi-a dedicat primul poem, tânărului conte de Southampton, de numai 19 ani. „Prea Înălţate, nu ştiu dacă sunt vinovat închinând Înălţimii Voastre stihurile mele nedesăvârşite, nici dacă lumea mă va certa pentru că am ales un sprijin atât de puternic pentru o atât de neînsemnată povară; dar dacă Înălţimea Voastră va fi mulţumită, eu însumi mă voi simţi răsplătit peste măsură şi făgăduiesc a folosi toate ceasurile mele de răgaz până vă voi putea slăvi cu roadele unei trude mai destoinice. Dar dacă cel dintâi prunc al închipuirii mele va fi nevolnic, voi fi prea întristat că i-am hărăzit un naş atât de nobil; şi niciodată nu voi semăna un ogor sterp, de teamă că voi culege un rod sărac...". Shakespeare folosea un limbaj extrem de umil pentru prima dedicaţie adresată tânărului Lord, dar trucul a funcţionat şi, imediat după aceea, contele de Southampton a devenit patronul lui, ajutându-l să fie recunoscut ca poet în lumea literară. În următorul an, Shakespeare dedică încă un poem protectorului său; de această dată lucrarea „Necinstirea Lucreţiei". Contele de Southampton era un tânăr arătos care, în ciuda faptului că fusese prezentat reginei Elisabeta la frageda vârstă de 17 ani, reuşise să facă o bună impresie şi să-i intre în graţii. Asigurându-şi-l pe conte ca protector, Shakespeare îşi asigurase favorurile întregii aristocraţii, inclusiv pe cele ale reginei Elisabeta înseşi.

▶ Un portret din secolul al XVII-lea al Contelui de Southampton, care a devenit primul protector al lui Shakespeare

Din culise

EPIDEMIA DE CIUMĂ RĂSPÂNDEŞTE TEROARE ŞI MOARTE PRIN TOATĂ EUROPA...

În 1576, a fost construit la Londra primul teatru public. Până atunci, era la modă ca nobilimea să-şi ofere patronajul companiilor de teatru, iar cererea de săli de spectacole a început să crească. Lucrurile nu au mers însă aşa cum şi-au dorit profesioniştii din lumea teatrului. Conform inspecţiilor de sănătate publică, sălile de spectacole erau o adevărată ameninţare din punct de vedere al răspândirii ciumei. În anul 1569, când a izbucnit epidemia, a fost emisă o lege, care ordona „închiderea tuturor locurilor publice". În timpul celei de-a doua epidemii, din 1580, a fost emis un nou ordin, ce prevedea închiderea, a teatrelor, unde un mare număr de oameni se adunau zi de zi. Conform acestui ordin, dacă numărul de morţi de ciumă depăşea 50 pe săptămână (în 1604 cifra a scăzut la 30 de morţi pe săptămână), teatrele publice trebuiau să fie închise pentru o perioadă nedeterminată. Acest lucru însemna că viaţa dramaturgilor, a actorilor şi a celorlalţi din breaslă, a căror existenţă era legată de teatru, avea să fie puternic afectată. În 1592, teatrele a fost închise în intervalul dintre 20 septembrie şi 20 decembrie, în timp ce, în 1593, spectacolele au fost interzise pe o perioadă mult mai mare, din 2 februarie 1593 până pe 2 iunie 1594. Acesta a fost momentul care l-a determinat pe Shakespeare să se întoarcă la poezie, perioadă în care a creat cele mai multe din operele poetice.

▲ Un desen înfăţişând Moartea în timpul epidemiei de ciumă

▲ Un portret al lui Henric al VI-lea, rege al Angliei în timpul secolului al XV-lea

▼ Prefaţa unei cărţi din secolul al XVII-lea ilustrând o trupă ambulantă de teatru şi o scenă construită în piaţă.

Redeschiderea teatrelor

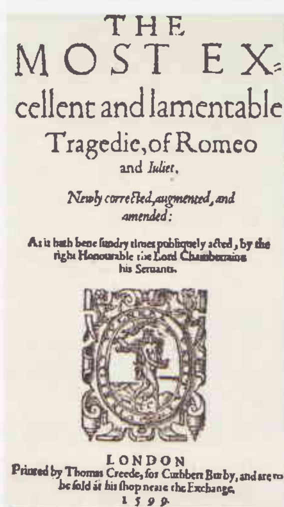
Fondarea trupei Oamenii Lordului Chamberlain

ÎN PRIMĂVARA ANULUI 1594, epidemia de ciumă, ce exterminase unu din zece locuitori londonezi, a început încet-încet să se domolească ducând la redeschiderea sălilor de spectacole. Teatrul lui James Burbage a primit sprijinul lordului Chamberlain (responsabil oficial de asigurarea distracțiilor la curte), Henry Carey, vărul reginei, și a fost fondată o nouă companie de teatru, Oamenii Lordului Chamberlain. Shakespeare nu putea scăpa această nouă oportunitate. Statutul actorilor și al dramaturgilor companiei s-a îmbunătățit semnificativ sub patronajul noilor protectori. Invitațiile de a juca la palat în fața nobilimii erau frecvente și, de multe ori, chiar și de ziua reginei.

Cât despre Shakespeare, acest nou mod de gândire a reprezentat o nouă experiență pentru el. A început să scrie drame istorice, cu teme care se învârteau în jurul unor probleme și chestiuni cu care se confrunta lumea regală sau nobilii și oamenii influenți. În plus, în decursul acelui an, Shakespeare, care la acea vreme era și actor și scriitor, s-a implicat, la rândului lui, în acea viață, prin cumpărarea unei părți din companie și prin administrarea acesteia. Fiul lui James Burbage, împreună cu un alt actor faimos, William Kempe, jucau rolurile principale în piesele lui Shakespeare, garantând sălile pline la spectacolele jucate de Oamenii lui Chamberlain. În decursul aceluiași an, „Romeo și Julieta”, una dintre cele mai cunoscute piese ale lui Shakespeare, a fost jucată pentru prima dată, iar „Comedia erorilor” a fost pusă în scenă pentru prima dată pe 28 decembrie 1594, la Hanul lui Gray, din Londra, în cadrul festivităților de Crăciun. Publicul de la han a fost zgomotos și obraznic, iar entuziasmul a depășit imediat limita, generând haos. Raportul oficial cu privire la incident relata următoarele: „Astfel, noaptea a început și a continuat până-n zori, în confuzie și eroare; după care, a fost numită «Noaptea erorilor»”.

▲ Shakespeare înfățișat recitând un poem scris de însăși Regina Elisabeta

THE MOST EX-
cellent and lamentable
Tragedie, of Romeo
and Iuliet.
Newly corrected, augmented, and
amended:
As it hath bene sundry times publiquely acted, by the
right Honourable the Lord Chamberlaine
his Seruants.
LONDON
Printed by Thomas Creede, for Cuthbert Burby, and are to
be sold at his shop neare the Exchange.
1599.

▲ O editare din 1599 a capodoperei shakespeariene „Romeo și Julieta”

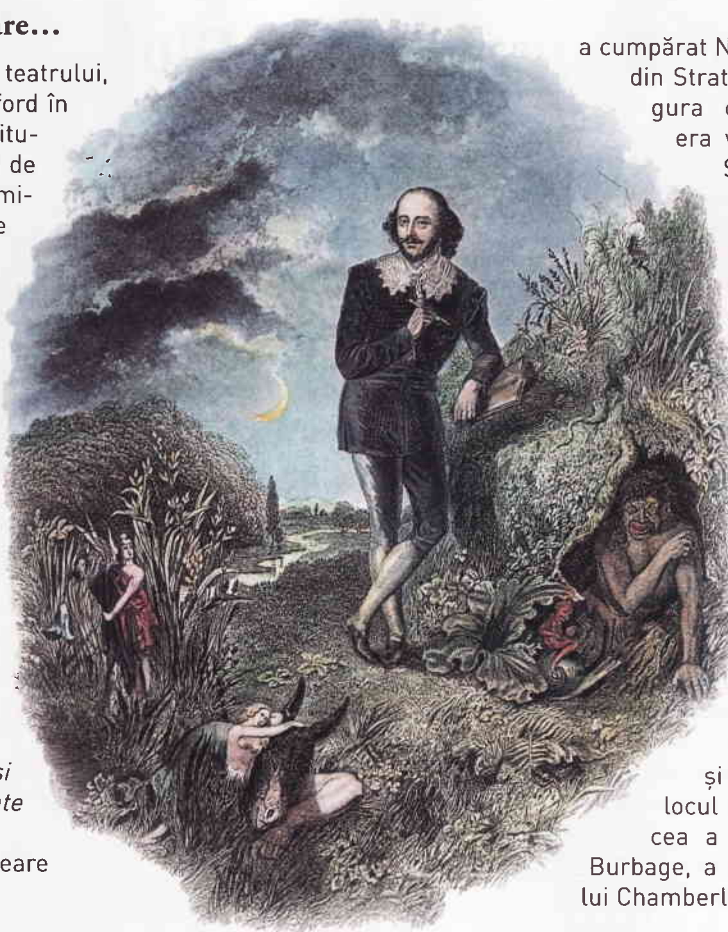
▲ Clădirea Teatrului Whitehall, în care Shakespeare și trupa sa au jucat în fața nobilimii engleze, în Londra.

Moartea fiului lui Shakespeare...

După ce devine acționar al lumii teatrului, Shakespeare, care fugise din Stratford în circumstanțe neobișnuite, avea o situație destul de stabilă, din punct de vedere financiar și social, care îi permitea să se întoarcă la locul de naștere de mai multe ori pe an, pentru a-și vizita soția și copiii. Însă, în august 1596, drumul său spre casă a fost unul trist. Singurul său fiu, Hamnet, murise la frageda vârstă de 11 ani. Tristețea cauzată de tragicul eveniment este evidențiată într-un vers sfâșietor din „Regele Ioan", piesa la care Shakespeare lucra în acea perioadă. „*Durerea îmi umple încăperea în locul copilului,/O văd în patul lui și lângă mine,/Îi văd în ochi privirile senine./Cuvintele, în taină, le rostește,/durerea în straiul lui se oglindește./Și atunci de ce să nu îmi iubesc durerea?/Ea singură îmi este mângâierea./De-ați fi pierdut și voi un fiu, ca mine,/V-aș spune poate vorbe mai creștine*"

Un an mai târziu, în 1597, Shakespeare a cumpărat New Place, a doua casă ca mărime din Stratford, înconjurată de o livadă, singura construită din cărămidă. Casa era veche de peste 100 de ani când Shakespeare a cumpărat-o și avea zece șemineuri și două hambare. Achiziționarea conacului nu a fost îndeajuns pentru a-l ține pe Shakespeare în Stratford. După ce soția și copiii s-au mutat în noua lor casă, s-a întors în apartamentul închiriat din Londra. Faptul că a făcut o asemenea investiție în orașul său și nu în Londra, trădează probabil intenția lui de a se retrage în Stratford.

În orice caz, în timp ce locuia la Londra, Shakespeare și-a continuat activitatea creativă cu o vitalitate infinită, scriind adevărate capodopere cum ar fi „Visul unei nopți de vară", „Neguțătorul din Veneția" și „Henric al VI-lea". Însă, în mijlocul anului său creativ, o altă moarte, cea a proprietarului Teatrului, James Burbage, a afectat simțitor trupa Oamenilor lui Chamberlain.

▲ Un tablou din secolul al XIX-lea, înfățișându-l pe Shakespeare în Stratford

◄ New Place, casa pe care Shakespeare a cumpărat-o la un an după moartea fiului său

▼ O scenă din filmul „West Side Story", realizat în 1961

Călătorii în timp

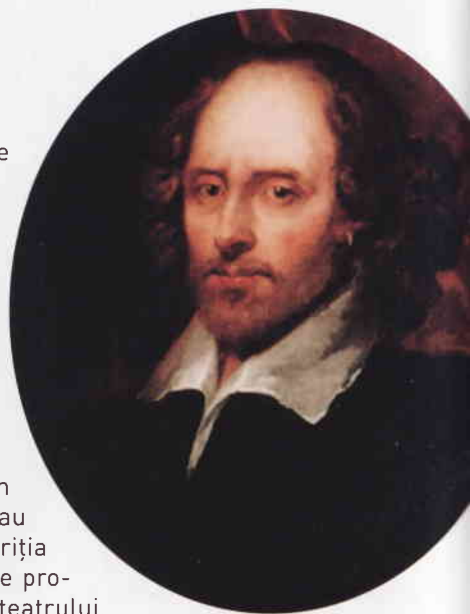
„ROMEO ȘI JULIETA"

„Romeo și Julieta" a fost și rămâne, una dintre cele mai populare și îndrăgite opere ale lui Shakespeare, însă, cum se întâmplă cu majoritatea pieselor și sonetelor sale, povestea nu este originală. Tema este întâlnită pentru prima oară într-o povestire a lui Matteo Bandello, un scriitor italian din secolul al XVI-lea. În 1662, poetul englez Arthur Brooke compune un lung poem narativ numit „Tragica poveste a lui Romeo și a Julietei", bazată pe o traducere în limba franceză a operei lui Bandello, care, ulterior, devine principala sursă de inspirație pentru piesa sa. În 1679, după moartea lui Shakespeare, Thomas Otway încearcă să pună în scenă o adaptare a piesei, bazată pe istoria Romei antice și intitulată „Istoria și decăderea lui Caius Marcus". Una dintre principalele diferențe față de versiunea lui Shakespeare este aceea că Julieta își deschide ochii cu câteva clipe înainte de moartea lui Romeo.

În secolul al XX-lea, în 1960, Franco Zeffirelli a pus în scenă piesa într-un mediu modern, stârnind o varietate de reacții, înainte de a-l ecraniza în 1968. Mai mult, în 1961, povestea a fost folosită într-o adaptare pe marele ecran a faimosului musical „West Side Story" (Poveste din cartierul de vest). În sfârșit, în 1996, regizorul Baz Luhrmann, a dat o adaptare și mai modernă a piesei, într-un film cu Leonardo DiCaprio și Clare Danes interpretându-i pe cei doi tragici îndrăgostiți.

1554	Bandello compune povestea
1559	Povestea lui Bandello este tradusă în franceză
1562	Arthur Brooke compune poemul intitulat „Povestea tragică al lui Romeo și a Julietei"
1592	Shakespeare scrie propria versiune
1679	Thomas Otway adaptează povestea și scrie „Istoria și decăderea lui Caius Marius"
1960	Franco Zeffirelli realizează o adaptare modernă a piesei
1961	Robert Wise regizează musicalul „West Side Story" (Poveste din cartierul de vest)
1968	Franco Zeffirelli regizează o adaptare a piesei pe marele ecran
1996	Baz Luhrmann regizează filmul „Romeo + Juliet"

Înființarea gloriosului teatru Globe

▲ Un portret al lui Shakespeare din perioada în care a devenit acționar la teatrul Globe. Fiind în același timp actor, dramaturg și acționar, Shakespeare era o celebritate în lumea teatrului londonez.

Problema evacuării...

DUPĂ MOARTEA LUI JAMES BURBAGE, care era inima și spiritul trupei, apare o nouă problemă. În aprilie 1597, compania de teatru a lui William Shakespeare, Oamenii Lordului Chamberlain, s-a confruntat cu o situație dificilă. Sala sa de spectacole, Teatrul din Shoreditch, fusese construit pe un teren arendat, iar după 21 de ani, contractul de închiriere a expirat. Proprietarul terenului, Giles Allen, disprețuia teatrul și a refuzat să reînnoiască contractul. A declarat că intenționa să dărâme teatrul, să folosească lemnul de stejar într-un scop mai bun. Înainte de moartea sa, James Burbage și-a exprimat dorința ca cei doi fii ai săi, Richard și Cuthbert să preia controlul trupei sale și să-i asigure un viitor.

Spre sfârșitul anului 1598, frații Burbage au găsit o soluție. Aceștia au închiriat o nouă parcelă de pământ din Bankside, cu un contract pe 31 de ani. În perioada Crăciunului, în timp ce Giles Allen era plecat în țară, au angajat un tâmplar, Peter Street, să demoleze teatrul. Au cărat toate lemnele pe râul înghețat al Tamisei, lăsându-le să alunece pe gheață până pe celălalt mal, Bankside, și au început construcția unui nou teatru. În februarie 1599, au ajuns la un acord cu un nou proprietar de terenuri și Oamenii Lordului Chamberlain și-au deschis oficial o nouă casă, Teatrul Globe, la care Shakespeare a devenit și el acționar. Jumătate din profiturile încasate se duceau la frații Burbage, iar cealaltă jumătate era împărțită în cinci, între ceilalți acționari, inclusiv Shakespeare, care primea 10% din profiturile Teatrului Globe.

Sezonul la teatrul Globe a început pe 20 august și a durat până la Crăciun, deoarece în perioada sărbătorilor de iarnă, trupelor de spectacol nu le era permis să joace decât la petreceri private la curtea regală sau pentru nobilime. Profitul era de 10 lire, mult mai mult decât ar fi câștigat într-o lună de spectacole în incinta teatrului. Spectacolele la Globe erau reluate în ianuarie și continuau până la începerea postului în martie. Spectacolele din primăvară începeau în aprilie și țineau până în iunie. În iulie și în august, apariția puricilor și a păduchilor a creat o mare problemă de igienă, ducând la închiderea teatrului, trupele fiind obligate să plece în turnee în zonele rurale din împrejurimi. Acesta era programul anual al teatrelor profesioniste.

În vremea aceea, teatrele aveau o formă rotundă, cu lumină naturală, având în vedere că se construia o scenă într-o curte, fără acoperiș. Deoarece, pe vremea aceea, nu exista lumină artificială, toate spectacolele aveau loc pe timpul zilei. Iarna, spectacolele la Teatrul Globe începeau la ora 2 după-masa, iar primăvara la 4. Cel mai ieftin bilet era pentru un loc în picioare, în curte, și costa 1 peni (1 liră = 240 de peni); cu încă un peni puteai să-ți cumperi un loc pe scaun la primul etaj la balcon, iar cu doi peni, un loc la etajul al doilea, la balcon.

▲ O scenă din „Richard al III-lea"

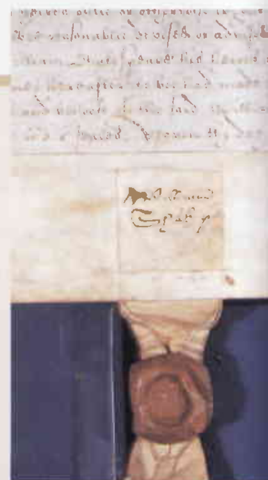

Clipe personale

CÂȘTIGURILE LUI SHAKESPEARE

Spre deosebire de mulți artiști săraci și nevoiași din vremea sa, situația financiară a lui Shakespeare îi oferea acestuia posibilitatea de a se bucura de un stil de viață plăcut și îmbelșugat. Deși nu sunt cunoscute cifrele exacte, câștigurile sale în calitate de dramaturg, plus dividendele din acțiunile deținute la compania de teatru Oamenii Lordului Chamberlain, la Teatrul Globe și la teatrul Blackfriars, au fost evaluate la circa două sute de lire pe an. Având în vedere faptul că, în acele timpuri, venitul anual al unui profesor, în Stratford, era de douăzeci de lire pe an, este evident faptul că Shakespeare acumulase o avere frumușică. Conform registrelor imobiliare, celebrul dramaturg și-a schimbat locuința în Londra de mai multe ori, în funcție de creșterea venitului. În 1596, locuia la Bishop's Gate, în zona Sf. Helen; în 1599, s-a mutat în Southwark lângă teatrul Globe; în 1604, se afla lângă Catedrala Sf. Paul din Cripplegate; în 1613, a achiziționat o casă cu numele de Gate-House, în zona Blackfriars; înainte de asta, în 1605, a cumpărat pământ din localitățile din Stratford, Bishopton și Welcombe, pentru suma de £440, o investiție ce-i aducea un venit de 60 de lire pe an.

Este cunoscut faptul că tatăl său, John Shakespeare, a fost acuzat de cel puțin două ori de împrumuturi de sume exorbitante, iar cămătăria este o temă pe care Shakespeare o dezbate în piesa sa „Neguțătorul din Veneția".

▲ Un titlu de proprietar de teren pe numele lui Shakespeare

◂ O scenă din „Hamlet".

▴ Un tablou din secolul al XIX-lea al celor mai populare teatre din Londra, Globe (centru) și Rose (stânga).

La nici două sute de metri distanță de Teatrul Globe, era amplasat al doilea teatru ca mărime, Teatrul Rose, al lui Philip Henslowe, însă popularitatea primului a rămas negată chiar și atunci când și-a schimbat locația, șapte ani mai târziu.

William Cuceritorul

În perioada reconstrucției teatrului Globe, Shakespeare, a cărui popularitate ca dramaturg atinsese cote imense și, având un venit substanțial, obișnuia să frecventeze Hanul Mermaid, unde literații se întâlneau să bea, să se relaxeze și să discute despre teatru și literatură. Episodul următor ne oferă un exemplu de stil de viață lipsit de griji, de care Shakespeare se bucura la Londra. În timpul spectacolului „Richard al III-lea", o femeie din public s-a îndrăgostit de actorul principal, Richard Burbage, și s-a dus în culise pentru a aranja o întâlnire cu acesta mai târziu în acea seară. Shakespeare însă a auzit din întâmplare planurile lor și a ajuns primul la întâlnire. A vrăjit-o pe doamnă și l-a luat peste picior pe Burbage, când acesta a ajuns mai târziu: „William Cuceritorul ajunge înaintea lui Richard al III-lea".

În martie 1603, Anglia a fost cuprinsă de tristețe. Regina Elisabeta, sub a cărei domnie, regatul, considerat barbar de restul Europei, intrase în epoca Renașterii, a decedat după o domnie lungă de 45 de ani. Lumea teatrului a fost de asemenea extrem de abătută. Elisabeta I demonstrase o afecțiune și o înțelegere a artei teatrale fără precedent și își oferise întreg sprijinul. Shakespeare și ceilalți din breaslă au fost cuprinși de neliniște și de nesiguranță. Toți profesioniștii din lumea teatrului se întrebau dacă noul rege va fi la fel de tolerant și de înțelegător.

▴ Un portret al unui faimos actor și proprietar al teatrului Globe, Richard Burbage

O scenă din salonul cârciumii Mermaid, unde Shakespeare și alți oameni de literatură își petreceau majoritatea timpului liber.

Reputația și capodoperele

▲ Shakespeare înfățișat ca un gentilom bogat și de succes în momentul reîntoarcerii la Stratford.

Noul rege

DUPĂ MOARTEA ELISABETEI I, Regele Scoției, James al VI-lea, a urcat pe tronul Angliei. Imediat după ce a fost încoronat, James a făcut o propunere incredibilă trupei Oamenii Lordului Chamberlain. Regele le oferea să devină el însuși protectorul lor. Nesiguranța care a urmat morții reginei Elisabeta se încheiase, și astfel trupa a devenit cunoscută sub numele de Oamenii Regelui. Noul rege iubea petrecerile și distracția, fiind un admirator al teatrului chiar mai mare decât regina Elisabeta! Faptul că trupa purta numele regelui și era sub patronajul acestuia, i-a asigurat statutul de cea mai mare companie de teatru a vremurilor sale precum și un mare renume.

La sfârșitul secolului, activitatea creativă a lui Shakespeare a atins un punct crucial. Acesta a încetat să mai scrie comedii, care fuseseră o caracteristică a operei sale de până atunci. În schimb, s-a dedicat tragediei și, în timpul primei perioade a noului secol, a scris patru drame epice, „Hamlet", „Othello", „Macbeth" și „Regele Lear". Personajele principale au în comun destinul tragic: suferă, se frământă și disperă, confruntându-se cu jocurile nemiloase ale destinului. Scriitorul înțelege și simpatizează cu soarta eroilor săi, dar nu intervine. În schimb, rămâne un spectator obiectiv. „Noi când ne naștem plângem că intrăm... pe această mare scenă de bufoni". Acest vers din „Regele Lear" indică resemnarea unei viziuni negative a sorții și a destinului omului. Dar ce l-a determinat pe Shakespeare să se îndrepte spre tragedie? De ce a ales să se lepede de reputația lui de „Maestru al Comediei", pe care o dobândise cu piese încântătoare precum „Prea mult zgomot pentru nimic" și „Cum vă place"? Moartea tatălui său, în 1601, căderea în dizgrație a patronului său, contele de Southampton, care a participat la revolta condusă de contele de Essex, ar putea fi câteva dintre motivele care să explice atitudinea pesimistă a lui Shakespeare. Cu toate acestea, situația socială a acelor vremuri era de așa natură, încât publicul era foarte receptiv la tragedie, asigurându-i lui Shakespeare și genului adoptat de acesta o continuă popularitate și succes.

Ultimii ani din Stratford...

Media de viață în epoca elisabetană era de 40 de ani. În 1610, Shakespeare, născut în 1564, avea aproape 50 de ani, fiind bătrân în baza standardelor vremurilor. Deși nu există nici o atestare scrisă, se crede că în jurul acelei perioade Shakespeare s-a retras în orașul natal, s-a stabilit acolo și nu vizita Londra decât foarte rar. De când murise mama sa, în 1607, Shakespeare renunțase la scrierea de tragedii și își schimbase iar direcția tematică. În jurul anului 1610, terminase de scris mai multe comedii romantice cum ar fi „Pericles, prințul din Tyre", „Cymbeline", „Poveste de iarnă" și „Furtuna". În 1613, teatrul Globe a fost distrus într-un incendiu, iar anul următor, a fost reconstruit. Aceasta a fost perioada în care Oamenii Regelui puneau în scenă

▲ La scurt timp după moartea fiului său era, probabil, îndurerat și cuprins de sentimentul de vinovăție din cauza faptului că nu a fost alături de copiii săi. Pe acest fond, William dorește să-i facă o bucurie tatălui său și îl duce pe John Shakespeare la Colegiul Armelor din Londra pentru a-i da tatălui său un blazon.

Versiune diferită

O ALTĂ POVESTE

◀ William Davenant, dramaturgul care susținea că este fiul nelegitim al lui Shakespeare.

Într-o zi, dramaturgul născut la Oxford, William Davenant (1606-1668), se afla într-un han, bând cu prietenii. Băutura s-a scurs și stările de spirit s-au încins și, dintr-odată, William le mărturisește prietenilor că este fiul nelegitim al lui Shakespeare. De fapt Shakespeare era nașul lui William, dar există zvonuri care spun că era și tatăl său biologic.

Shakespeare a trăit și a lucrat la Londra după ce și-a părăsit soția, Anne Hathaway Shakespeare, și pe copii în Stratford. William se ducea des acasă. Pe drumul spre casă, trecea prin Oxford, unde stătea la Hanul Crown (sau Hanul Orașului). Proprietarul Hanului Tavern era un bogat negustor de vinuri, pe nume John Davenant. Era un om influent, deținând la un moment dat poziția de primar al Oxfordului. Numele soției sale era Jane Shepherd Davenant, o femeie frumoasă și sociabilă. Cuplul avea șapte copii, dintre care unul era Will Davenant, născut la sfârșitul lui februarie al anului 1606. William Shakespeare a fost nașul său la botezul din 3 martie 1606. La mijlocul secolului al XVII-lea, au început să circule zvonuri cu privire la relația amoroasă dintre doamna Davenant și celebrul dramaturg.

Nu există dovezi care să ateste acest zvon, dar și mai important este faptul că nu există dovezi care să-l dezmintă. Probabil că era în interesul lui Sir William Davenant, și el un dramaturg, să aibă o legătură de sânge cu faimosul William Shakespeare.

iesa „Henric al VIII-lea" și „Doi tineri in Verona", scrisă de Shakespeare colaborare cu noul dramaturg al ompaniei de teatru, John Fletcher.

Ultimii ani ai lui Shakespeare în tratford au fost ani liniștiți. A lăsat urmă două fiice, Susanna și Judith, are s-au măritat în 1607 respectiv în 616. În 1608, Susanna a născut o ică, Elisabeta, și Shakespeare, care usese despărțit de familia sa cea nai mare parte a vieții, și-a petre-ut ultimii ani înconjurat de copiii și e nepoții săi. Trăia din câștigurile pe are le acumulase la Londra, dar se presupune că, afara câștigurilor ca artist, el avea și afaceri imo-

◂ Statuie a lui Shakespeare, în grădinile Bancroft din Stratford-upon-Avon, unde mii de vizitatori se îngrămădesc în fiecare an pentru a vizita locul de naștere al celebrului poet.

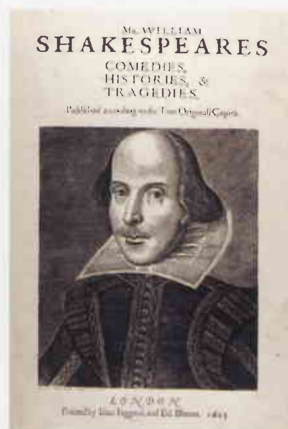
biliare și de cămătărie, deși nu există dovezi concrete care să susțină o astfel de teorie.

În 1616, faimosul și inegalabilul dramaturg s-a stins din viață, lăsând posterității o mare moștenire: capodopere literare ce reprezintă cultura epocii elisabetane, opere citite și iubite de milioane de oameni din lumea întreagă. Deși avea numai 50 de ani, era încă în plină forță, obișnuind să primească vizite de la prietenii din Londra. Se spune că, în una din aceste vizite ale dramaturgilor Ben Jonson și Michael Drayton, a băut prea mult, s-a îmbolnăvit și a murit, pe 23 aprilie, în aceeași zi în care s-a născut. În una din ultimele piese ale sale, „Furtuna", Prospero, personajul principal, rostește următoarele cuvinte:

„Dar sărbătoarea acum s-a sfârșit./Acuma-s duhurile nevăzute./De nimeni nu sunt ele cunoscute./ S-au înălțat pe aripe de vânt/Și nu au păstrat nimic pe pământ./S-au destrămat palatele de vis,/s-au înălțat pe cerul larg deschis./Și n-au lăsat nimic în urma lor./Așa ca un palat strălucitor/ sau ca un templu-al unei țări bătrâne,/Pe friză niciun nor nu mai rămâne./Suntem, sărmanii oamenii, făuriți/Din frământarea viselor..."

▸ Shakespeare cu soția și fiicele sale, trăind o viață liniștită de familie după întoarcerea la Stratford.

▴ „Operele complete ale lui William Shakespeare", publicate la șapte ani după moartea sa.

statuie a lui Shakespeare, ridicată Colțul Poeților din Westminster bbey, în 1740.

Fantoma lui Shakespeare Controversa din jurul existenței sale

Existența umană este plină de mistere și de enigme uluitoare. Cum este posibil ca un om simplu, de la țară, fără studii universitare, să fi creat capodopere literare ce au supraviețuit secolelor, fiind citite de oameni din cele patru colțuri ale lumii? Nu puțini sunt cercetătorii care au dubii cu privire la existența lui Shakespeare, faimosul dramaturg. Disputa cu privire la adevăratul autor al operelor lui Shakespeare continuă și acum.

Mișcarea anti-Stratford

„William Shakespeare nici măcar nu a existat" este una dintre teoriile extreme susținute. „Shakespeare este un nume inventat, un pseudonim al unei cu totul alte persoane", este temeiul unei alte ipoteze. Astfel de speculații s-au răspândit, în principal, ca urmare a faptului că multe informații din documentele care au fost găsite cu privire la viața lui Shakespeare sunt prea vagi. Practic, singurele dovezi ale vieții lui sunt certificatul său de botez și cel de nuntă, în timp ce detaliile cu privire la viața sa la Londra și motivul pentru care a părăsit Stratfordul natal sunt mai degrabă legende sau zvonuri. Mai mult decât atât, scrisul lui original există doar în câteva documente ale vieții cotidiene. Ceea ce a dus la această întrebare este lipsa de informații și pierderea urmei vieții sale. Este oare genialul dramaturg, care a scris o multitudine de piese și sonete în timpul erei elisabetane, una și aceeași persoană cu William Shakespeare, care locuia la Stratford la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea?

De asemenea, afacerile cu imobiliare și cămătăria, pe care se crede că le-a dezvoltat după așa-zisa întoarcere la Stratford, nu par a se potrivi profilului unui geniu literar. Și de ce a lăsat o cerere expresă

◄ Un portret al lui Christopher Marlowe, contemporan cu Shakespeare și unul dintre principalii candidați la drepturile de autor ale operelor shakespeariene. A fost ucis la vârsta de 29 de ani.

în scris ca familia sa să nu fie îngropată în același loc cu el? De ce în testamentul său nu sunt menționate decât proprietăți și nici măcar un volum al vreunei cărți? Cum rămâne cu enigmaticul epitaf gravat pe mormântul său, „Prieten bun, de dragul lui Iisus abține-te să dezgropi praful de aici. Binecuvântat fie cel ce lasă (în tihnă) aceste pietre și blestemat fie cel ce-mi mișcă oasele", care dă naștere unui alt set de suspiciuni și dubii?

Cei care cred în autenticitatea lui Shakespeare au fost numiți „Fracțiunea Stratford", după locul de naștere al dramaturgului, iar cei care au îndoieli cu privire la adevărata identitate a acestuia fac parte din „Fracțiunea anti-Stratford".

▲ Mormântul lui Shakespeare din Biserica Sfintei Treimi din Stratford. „...blestemat fie acela ce-mi mișcă oasele" este epitaful enigmatic gravat pe piatra de mormânt.

Shakespeare a fost Francis Bacon

Unii susținători ai grupului anti-Stratford erau atât de fanatici cu privire la teoria lor, încât au încercat sacrilegiul de a deschide mormântul lui Shakespeare. Printre cei care au stârnit controversa, îndoindu-se de existența sa, a fost scriitoarea americană Delia Bacon, descendentă a filozofului Francis Bacon, contemporan cu Shakespeare. Delia Bacon susținea că Francis Bacon și un grup restrâns de alți scriitori și gânditori și-au mascat convingerile politice, filozofice și sociale sub formă de piese de teatru, pentru a le face mai pe înțelesul maselor, și le-au semnat cu numele unui actor relativ necunoscut, William Shakespeare, pentru a nu fi persecutați. În 1853, Delia Bacon a traversat Atlanticul și a ajuns în Anglia, căutând sprijin și dovezi pentru a-și susține teoria. Se spune că a încercat chiar și să dezgroape rămășițele lui Shakespeare. Înainte ca aceasta să se întâmple, obsesia care o consumase toată viața i-a luat complet mințile. De atunci, teoria căreia își dedicase întreaga viață nu a fost niciodată dovedită și nici măcar luată în serios.

Shakespeare a fost Christopher Marlowe

Aceasta este o teorie mult mai dramatică, susținută de unii adepți ai mișcării anti-Stratford. Dramaturgii Christopher Marlowe și William Shakespeare au fost contemporani, născuți în același an, 1564. Aceștia au pătruns în lumea teatrului londonez aproximativ în același timp și, mai mult ca sigur, se cunoșteau sau chiar erau prieteni. Însă acestea erau singurele lucruri pe care le aveau în comun. Marlowe s-a născut la Canterbury și, deși făcea parte din aceeași clasă socială ca Shakespeare, acesta primise o educație universitară la Cambridge și obținuse o diplomă. În contextul în care frecventau același cerc de scriitori, poeți și actori, este mai mult decât probabil că s-au influențat reciproc. De vreme ce Marlowe era cel mai bine educat dintre cei doi, este normal să presupunem că unele dintre primele piese ale lui Shakespeare au fost scrise cu ajutorul lui.

Însă există o teorie conform căreia, Marlowe, care era cu două luni mai mare decât Shakespeare și care devenise faimos mai repede decât acesta, ar fi fost una și aceeași persoană cu Shakespeare. La 29 de ani, Marlowe a fost ucis de un tovarăș de băutură, în timpul unei încăierări la un han. Însă adepții „mișcării Marlowe" refuză să accepte ideea unei „morți premature a ingeniosului dramaturg". Există documente care indică faptul că, încă din anii studenției, Marlowe fusese angajat al serviciilor secrete de la curtea reginei Elisabeta, iar teoreticienii conspirației cred că moartea sa nu a fost întâmplătoare, ci, mai degrabă, a fost comisă cu un anumit scop legat de activitatea lui de spion.

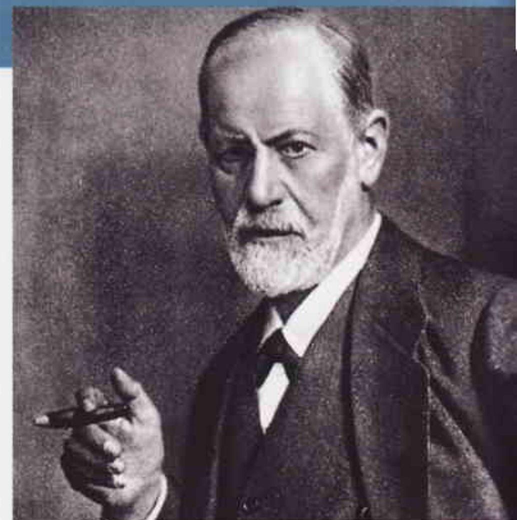
◄ Francis Bacon. Filozof englez, despre care unii adepți ai mișcării anti-Stratford spun că ar fi adevăratul autor al pieselor lui Shakespeare.

▲ Edward de Vere, contele de Oxford din secolul al XVII-lea, considerat a fi cel mai aproape dintre cei trei candidați pentru drepturile de autor asupra pieselor shakespeariene, de vreme ce detalii din viața privată apar în multe din piese.

▲ Romanciera americană Delia Bacon a fost principala adeptă a teoriei care îl susține pe Francis Bacon ca fiind adevăratul autor al pieselor shakespeariene.

▲ Psihologul austriac Sigmund Freud care, deși la început credea că Francis Bacon ar fi autorul operelor, s-a decis apoi asupra teoriei Christopher Marlowe.

Acesta este momentul în care, conform adepților „mișcării Marlowe", Shakespeare apare în scenă... Aceștia pretind că Christopher Marlowe, aflând că viața sa este în pericol, a fugit din țară. La întoarcerea sa în Anglia, el nu a făcut mare vâlvă, și a adoptat numele de „Shakespeare", reinventându-se ca un tânăr dramaturg nou venit pe scena teatrului londonez. Teoria lor este susținută și de faptul că apariția lui Shakespeare ca un mare dramaturg a coincis cu moartea lui Marlowe și, de asemenea, de asemănările uimitoare ce pot fi observate, dacă este să comparăm portretele celor doi.

Shakespeare a fost Contele de Oxford

Faimosul psihiatru și psiholog Sigmund Freud era un cititor înfocat al operelor lui Shakespeare, dar, în același timp, un susținător al mișcării anti-Stratford. La început, tindea mai degrabă spre teoria conform căreia Francis Bacon era adevăratul autor al operelor pe care le admira atât de mult, dar, după mai multe cercetări, întreprinse pe cont propriu, și-a schimbat părerea și a enunțat că cel mai bun candidat era contele de Oxford, din secolul al XVII-lea, Edward de Vere. Freud, ca și alții care-i susțin teoria, afirmă că operele lui Shakespeare includ un vocabular atât de variat și expresii atât de elaborate, încât indică un studiu vast al scriitorilor clasici din Roma antică și din Grecia precum și cunoștințe de drept și de politică. Este, practic, imposibil ca un țăran needucat să fi fost autorul unor asemenea lucrări sofisticate și ca acesta să aibă astfel de cunoștințe cu privire la modul de viață al aristocraților și o pătrundere atât de completă a tuturor aspectelor vieții elisabetane. Pe de altă parte, contele de Oxford, se încadrează aproape perfect profilului unui astfel de autor. Spre exemplu, colecția de sonete fără titlu, care sunt dedicate unor tineri nobili, au o oarecare referință autobiografică. În plus, limbajul cu care se vorbește în sonete despre tineri este de așa natură, încât tânărul și poetul ar fi trebuit să aibă același statut social pentru a fi acceptate.

▲ Un bust al lui Shakespeare din Biserica Sfintei Treimi din Stratford.

Dar de ce ar adopta contele de Oxford un pseudonim? Datorită faimei sale, teatrul și orice activitate similară nu erau privite cu ochi buni în clasa nobiliară. Până și o piesă publicată de un membru al aristocrației l-ar fi împins pe acesta și pe familia sa în dizgrație. Astfel, pentru a evita să atragă atenției asupra sa și asupra originii nobile, tânărul conte iubitor de teatru a ales să-și publice piesele sub pseudonimul unui nesemnificativ membru al trupei de teatru, William Shakespeare din Stratford. La moartea contelui de Oxford în 1604, numele lui Shakespeare a dispărut dintr-odată de pe scena teatrului londonez. Mai mult decât atât, în urma descoperirii unei copii a unei Biblii din Geneva, deținută de conte, în care toate pasajele subliniate apar într-un fel sau altul în operele shakespeariene, a fost întărită teoria avansată de cei care cred că Edward de Vere a fost adevăratul autor al pieselor. Astăzi, în cadrul fracțiunii anti-Stratford, majoritatea îl susțin pe contele de Oxford ca fiind răspunsul misterului.

Disputa fără sfârșit

Majoritatea opiniilor exprimate de către susținătorii anti-Stratford se bazează, practic, pe aceleași argumente pe care le-a enunțat și Freud. În ciuda speculațiilor și a controversei, sigur este că nu vom afla niciodată adevărul. Cu toate acestea, cel mai important lucru, pe care nimeni nu-l poate contesta sau ignora, rămâne importanța și măreția operelor. De ce să dăm atât de multă importanță rezolvării unei ghicitori practic de nerezolvat, din moment ce însemnătatea operelor nu poate fi contestată. „Dar sufletele geloase nu vor primi răspunsuri; Nu vor fi geloase pentru vreun motiv, ci pentru a fi geloase." Acest vers din „Othello" este probabil răspunsul dat celor care s-au îndoit de el toată viața și care vor continua să facă asta și pe viitor. „O persoană needucată și necivilizată nu poate atinge o asemenea măreție" este o concepție răuvoitoare, fiind, probabil, fructul geloziei și al invidiei în fața propriilor limitări în comparație cu genialitatea altuia.

PERSONAJE ÎN ROLURI PRINCIPALE ALE PIESELOR SHAKESPEARIENE

Îngerii decăzuți

Zânele apar frecvent în piesele lui Shakespeare. Ariel, spiritul care îl ajută pe Ducele alungat din Milano să se răzbune, în „Furtuna", și pe Oberon, regele zânelor din „Visul unei nopți de vară", sunt două dintre personajele care dau o notă de mister poveștilor fantastice ale lui Shakespeare. În urma răspândirii creștinismului în Europa Centrală, referințele la personaje fantastice nu erau văzute cu ochi buni. Făceau parte din aceeași categorie ca zeitățile păgâne, considerate a fi niște ființe sinistre și vicioase, îngerii care fuseseră alungați din rai și care, acum, acționau în numele diavolului, fiind astfel priviți cu teamă și ură. Doar în Irlanda, unde răspândirea creștinismului nu a însemnat automat negarea zeităților păgâne și a folclorului, noua religie și legendele cu zâne au reușit să coexiste în armonie. Shakespeare și poetul irlandez William Yeats au fost cei care au eliminat imaginea negativă cu care erau privite zânele și le-au înfățișat în lumina unor creaturi enigmatice care aveau puterea să influențeze și să intervină în relațiile oamenilor. În piesele lui Shakespeare, deși zânele sunt creaturi bune, acestea sunt foarte jucăușe și adoptă tot felul de înșelăciuni și trucuri pentru a-i ajuta pe oameni cu puterile lor. Yeats, în introducerea în mitologia celtică din cartea „Zările celtice", descrie zânele după cum urmează: „Au formă și chip uman, iubesc trucurile și sunt băgăcioase, dar nu au nici o intenție rea și nu sunt creaturi rele...", exprimând astfel o concepție despre zâne care este valabilă și în zilele noastre. În folclor însă, există și zâne rele care simt o mare animozitate împotriva societății umane. Aceste zâne care fac rău oamenilor și fură copiii sunt disprețuite și temute de toată lumea, în special de copii, pentru care zânele sunt o sursă de frică, fiind folosite de părinții pentru a-i amenința.

▲ Un desen înfățișând-o pe Titania, regina zânelor, din piesa „Visul unei nopți de vară" a lui Shakespeare

▲ Una dintre fotografiile Cottingley, înfățișând o fetiță cu o zână plutind în fața ei.

În piesele lui Shakespeare apar și alte ființe bizare de origine necunoscută. În prima scenă din „Macbeth", apar trei vrăjitoare rostind profeții. În „Hamlet", fantoma regelui Hamlet îi ordonă prințului Hamlet să-și răzbune tatăl. Aceste ființe supranaturale joacă un alt rol decât cel al zânelor. Acestea transmit mesaje divine, oracole și profeții; uneori, transmit sentimentele eroului și, alteori, joacă rolul de naratori.

Existența lor latentă în mintea oamenilor

În Anglia modernă există mulți oameni care cred că zânele trăiesc pe lângă casa sau grădina lor, chiar dacă nu le-au văzut niciodată. Zânele sunt privite ca aducătoare de noroc sau de necaz, în funcție de caracter. Pentru oamenii care cred în zâne, este de o mare însemnătate evenimentul care s-a petrecut în 1917 și care se numește „Incidentul cu Zânele din Cottingley". În seria de trei fotografii făcute de două tinere, se observă clar fizionomia unei zâne. Pentru mai bine de 60 de ani, aceste fotografii au fost cauza unei dispute dintre intelectuali, mass media și fanatici ai fenomenelor supranaturale, până când o femeie, una dintre cele două fete din fotografie, a recunoscut că fotografia era o farsă. „Dar una din poze nu era..." a adăugat ea, alimentând încă o dată argumentul cu privire la existența folclorului despre zâne.

▶ O schiță din secolul al XX-lea, cu un monstru diform, Caliban, fiul vrăjitoarei Sycorax, din „Furtuna" de Shakespeare.

▲ Un tablou din secolul al XVIII-lea cu dansul zânelor din „Visul unei nopți de vară".

Oameni cu gusturi rafinate în căutare de poveşti de dragoste

Spre sfârşitul secolului al XVI-lea, în timpul epocii elisabetane, teatrul dobândise un nou stil, care avea să dureze până în era modernă. În centrul acestei renaşteri se afla, desigur, William Shakespeare. Însă fără protectorii şi rivalii săi, fără marii clasici greci şi fără oamenii care au trăit înainte şi după el, nu s-ar fi transformat în extraordinarul dramaturg, care a schimbat lumea teatrului. Toți aceştia au avut o mare influență asupra lui, i-au lărgit orizonturile şi l-au ajutat.

Regele iubitor de teatru

Regele James I (1566 – 1625)

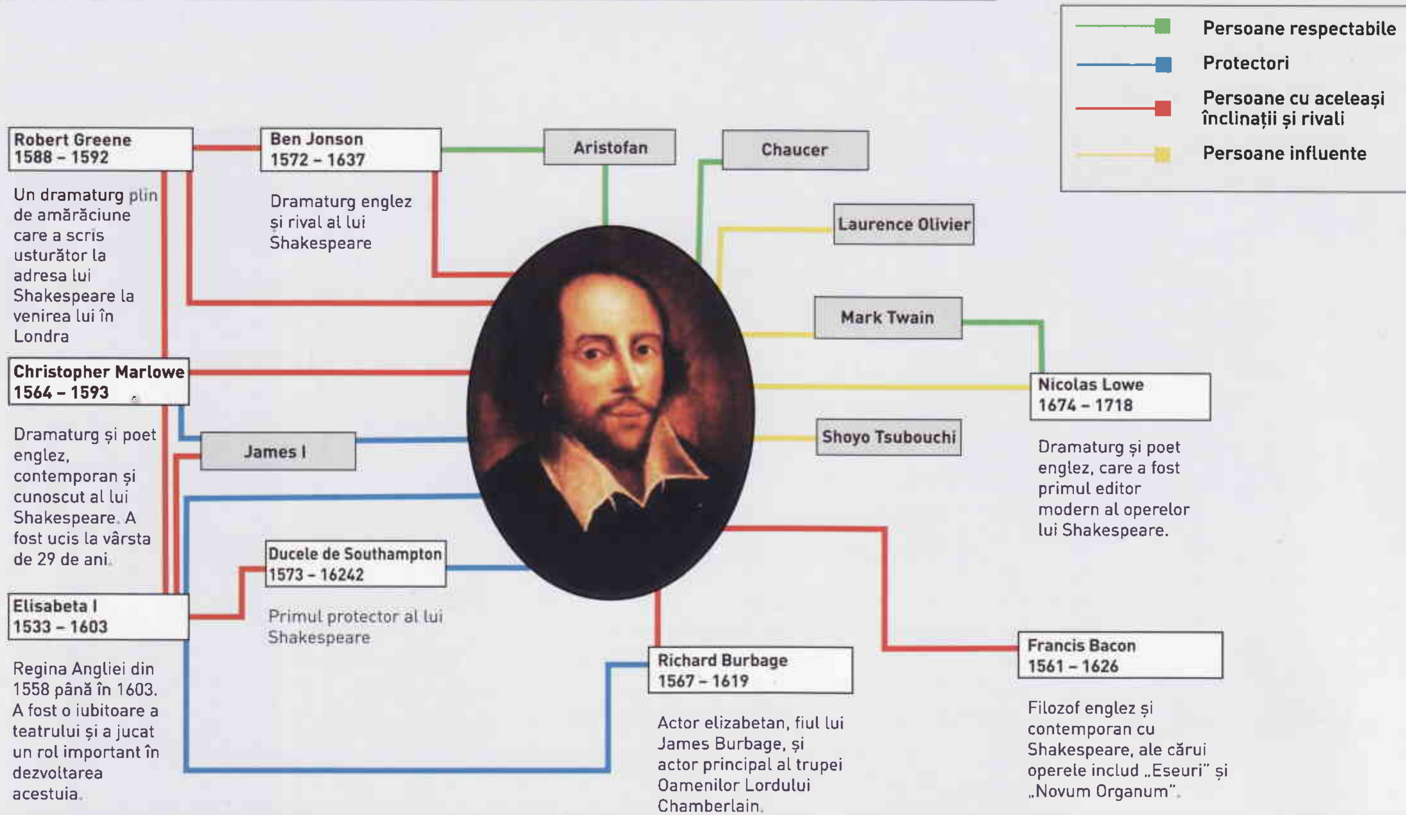
Născut în Scoția, în 1566, singurul fiu al reginei Maria a Scoției, James I a urcat pe tronul Scoției la vârsta de un an, după abdicarea mamei sale. A fost crescut într-un mediu riguros de un număr mic de nobili, care erau implicați constant în dispute și neliniști. Cu toate acestea, a primit o bună educație, studiind franceza, clasicii greci și latini, literatura și religia și devenind un tânăr rafinat și cult. În 1589, s-a căsătorit cu prințesa Anna, fiica lui Frederick al II-lea al Danemarcei. Cuplul a avut copii, dar aceasta era doar o formalitate, deoarece James I prefera relațiile homosexuale și nu îi era rușine să o recunoască. În jurul anului 1604, și-a abandonat soția, preferând compania amanților. Aceasta a fost o mare lovitură pentru regina Anna care, fiind o catolică devotată, l-a urât pe James I pentru faptul că a abandonat-o. După moartea reginei Elisabeta I, în 1603, James I, cea mai apropiată rudă de sânge, a devenit succesorul ei la tronul Angliei. Fiind un mare iubitor al teatrului, de-ndată ce a urcat pe tron, i-a chemat pe Oamenii Lordului Chamberlain, trupa de teatru din care făcea parte și Shakespeare, le-a dat numele de Oamenii Regelui și i-a luat în slujba lui.

Cât despre Shakespeare și ceilalți membrii ai trupei, James I era fără îndoială patronul ideal. Soția lui era, de asemenea, o mare iubitoare de teatru și, în timpul domniei sale, 299 de spectacole de teatru au avut loc la Curte, în comparație cu 90 din timpul domniei Elisabetei. După suprimarea epidemiei de ciumă, regele a dat Oamenilor Regelui permisiunea să joace oriunde doreau pe teritoriul Angliei.

În timpul domniei regelui James, Shakespeare a compus cele patru tragedii extraordinare. Se spune că apariția celor trei vrăjitoare din „Macbeth" a fost inspirată de interesul personal al regelui pentru vrăjitoare, deoarece, atunci când acesta se afla în Scoția, scrisese „Tratatul de demologie".

CORELAȚII ÎNTRE PERSONALITĂȚI

▲ Personajele în albastru au fost deja prezentate în amănunt.

Marele actor, devenit faimos prin legătura sa cu piesele lui Shakespeare

Lawrence Olivier (1907 – 1989)

Laurence Olivier s-a născut la Dorking, fiind fiul unui preot sărac. Și-a făcut debutul ca actor la vârsta de 15 ani, interpretând rolul lui Katherine într-o producție a Școlii Sf. Edward a piesei „Îmblânzirea Scorpiei”, moment în care și-a dat seama că teatrul este vocația lui.

În 1926, după ce urmează cursurile Școlii Centrale de Limbaj și Artă Dramatică, se alătură Companiei de Teatru din Birmingham, unde își începe cariera profesională cu roluri minore, în „Henric al V-lea” și „Henric al VIII-lea”. Următorii șapte ani nu sunt foarte buni, întrucât implicarea sa concomitentă în teatrul modern și în film nu a mers tocmai după cum plănuise. Însă, în 1935, primește rolul lui Romeo, în producția lui John Giegud, din Londra, a piesei „Romeo și Julieta”, în care interpreta și rolul lui Mercutio. În nopțile în care Gielgud joacă rolul principal, Laurence Olivier este la înălțime.

În 1937, se alătură Teatrului Regal Victorian, fiind distribuit în roluri majore, în piese ca „Hamlet”, „Macbeth” și „Henric al V-lea”, roluri care i-au adus cea mai mare recunoaștere. Dar rolul jucat într-o adaptare modernă a lui „Hamlet” l-a consacrat drept cel mai mare actor shakespearian al vremurilor sale. Cu toate acestea, nu era satisfăcut. În anii următori, și-a explorat talentul, jucând în piese ale teatrului britanic vechi și modern, precum și în piese de Sofocle, Ionesco și într-o largă varietate de piese contemporane.

Olivier nu s-a limitat la scenă. În 1939, și-a făcut debutul la Hollywood, în rolul lui Heathcliff în producția „La răscruce de vânturi”, un film regizat de William Wyler. A trecut apoi cu mare succes la activitatea de regizor și de actor în adaptări cinematografice ale pieselor „Henric al V-lea”, „Hamlet” și „Richard al III-lea”. Următoarea sa dorință era de a-și încerca forțele ca manager de teatru. A devenit director artistic al Festivalului de teatru Chichester din 1962 și apoi director al Teatrului Național în 1963 regizând piese ca „Unchiul Vania” și „Hamlet”.

În 1947, lui Laurence Olivier i-a fost acordat titlul de Sir, iar în 1970, a primit un loc în Camera Lorzilor, devenind Lordul Laurence Olivier. A murit de cancer, în 1989, la vârsta de 82 de ani.

Marele inițiator al Renașterii în Anglia

Geoffrey Chaucer (1340 - 1400)

Geoffrey Chaucer a fost primul mare poet englez al Evului Mediu, numit „părintele poeziei engleze" de către John Dryden, poetul și dramaturgul englez din secolul al XVII-lea, ale cărui opere l-au influențat pe Shakespeare în scrierea piesei „Visul unei nopți de vară" și a multor alte piese. S-a născut la Londra, ca fiu al unui bogat negustor de vinuri și, dat fiind că era băiat, a lucrat ca paj la curtea regelui Edward al III-lea. Datorită abilităților și talentului său, își petrece următorii ani în serviciul regal, ocupând o varietate de poziții publice oficiale, cum ar fi cea de diplomat, de membru al parlamentului și de funcționar de stat. Operele din ultima perioadă a vieții sunt caracterizate de un puternic simț al realismului, fiind probabil rodul unei cariere atât de complexe, prin care a dobândit o mare înțelegere a naturii umane. Și-a început cariera literară ca poet idealist, tradiționalist, dar operele sale au fost puternic influențate de literatura franceză, extrem de populară la acea vreme. Printre scriitorii francezi admirați de acesta, se numărau Guillaume de Loris și Jean de Meung, iar opera lor „Le Roman de la Rose", a încercat să o traducă în engleză.

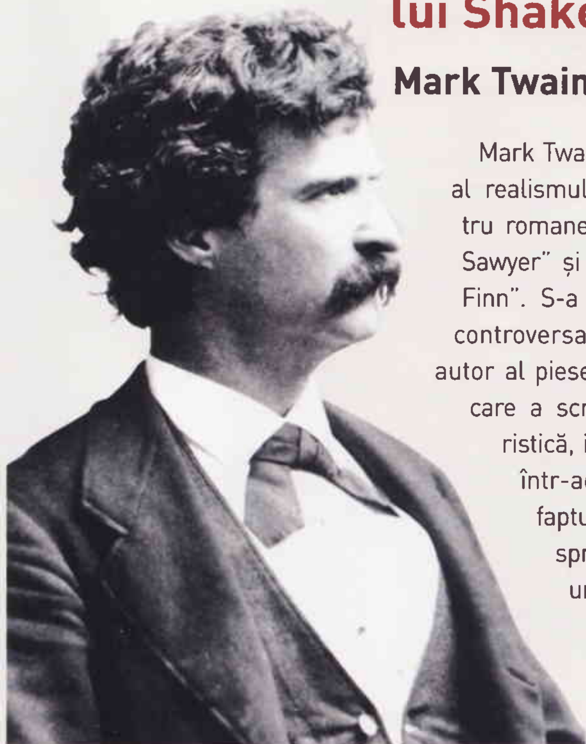
La vârsta de 30 de ani, viața lui Chaucer a atins un punct culminant. Lucrând în serviciul diplomatic, vizitează Italia și este puternic influențat și afectat de spiritul Renașterii precum și de operele lui Dante și Boccaccio, care îi oferă o senzație complet nouă. Devine conștient de diversitatea naturii umane, de individualitatea gândirii și de originalitatea caracterului. La întoarcerea sa în Anglia, scrie „Troilus și Criseyde", o poveste tragică, pasională, despre suferință și dragoste eternă, bazată pe o legendă menționată fugar în mitologia greacă, despre comandantul troian și dragostea sa pentru Criseyde. Devine una dintre cele mai importante povești de dragoste ale Evului Mediu și va fi sursa de inspirație a lui Shakespeare în compunerea piesei cu același titlu.

O altă operă importantă a lui Chaucer este „Povestirile din Canterbury", o colecție de povești relatate de pelerini în drumul lor spre Catedrala din Canterbury, dar autorul a murit înainte de a încheia această compilație.

Romancierul american care s-a implicat în problema adevăratului autor al pieselor lui Shakespeare

Mark Twain (1835 - 1910)

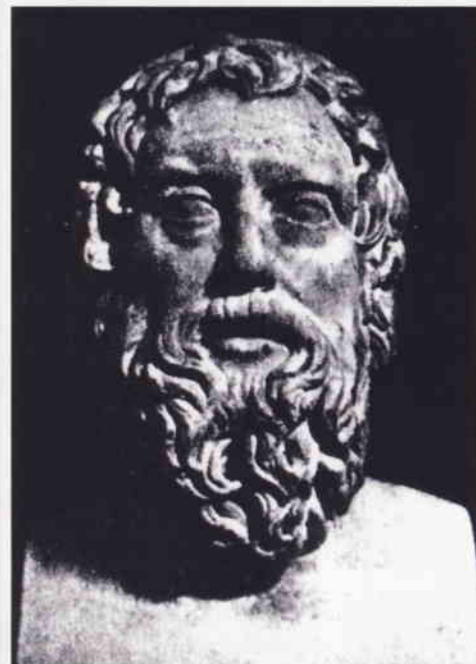
Mark Twain este un reprezentant tipic al realismului american, renumit pentru romanele sale „Aventurile lui Tom Sawyer" și „Aventurile lui Huckleberry Finn". S-a implicat, de asemenea, în controversa cu privire la adevăratul autor al pieselor shakespeariene, despre care a scris, în 1909, o operă umoristică, intitulată „Este Shakespeare într-adevăr mort?" A subliniat faptul că există puține date despre viața lui, că nu există nici un manuscris cu scrisul lui, cu excepția testamentului în care nu se face nici o referire la volumele sau la colecțiile de poezii și concluzionează că nu încearcă să conteste existența lui Shakespeare, ci, pur și simplu, enunță dificultățile evidente de a accepta că lucrările atribuite lui sunt într-adevăr ale sale.

O altă operă interesantă a lui Twain este „Scrisori de pe Pământ", o colecție de scrisori compuse de Satan, în timpul vizitei sale pe Pământ, adresate lui Dumnezeu, care este în Ceruri și care nu are o imagine clară asupra situației „de jos".

A fost un scriitor caracterizat prin onestitate și umor, iar punctul său de vedere asupra lui Shakespeare, nu s-a bazat pe prejudecată sau pe răutate, ci pur și simplu pe sinceritate și pe curiozitate.

Maestrul grec al comediei

Aristofan 445 – 385 î.Hr.

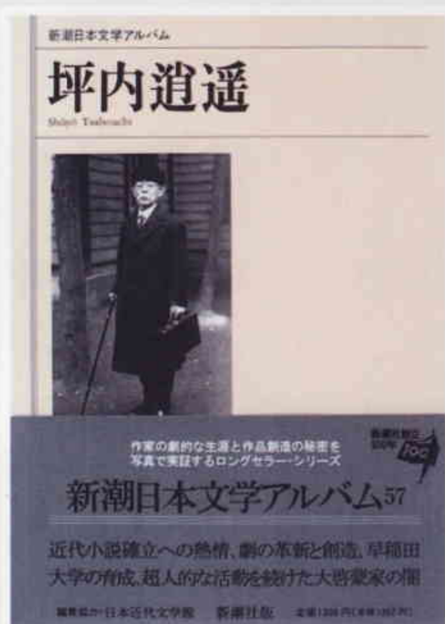
Comediile lui Shakespeare, în care principalele teme sunt dragostea și tinerețea, prezintă un paradox. Pe de o parte sunt atât de ireale, neavând nici o legătură cu realitatea vremurilor sale, însă pe de altă parte, implică o bună cunoaștere a unei game largi de emoții umane. Shakespeare reușește să combine fantezia și realitatea într-un mod foarte interesant. Acest amestec este, de asemenea, caracteristic comediei antice din Attica, reprezentatul cel mai de seamă fiind Aristofan, unul dintre cei trei comedieni ai Greciei antice, care ocupă o poziție unică în istoria literaturii universale.

Aristofan a început să scrie la vârsta de 20 de ani. Una dintre primele piese a fost „Daitaleis" (Oaspeții), una dintre piesele pierdute, iar spre sfârșitul vieții, Aristofan a scris „Plutus". În total, a scris 44 de comedii, dintre care doar 11 au supraviețuit timpului. Și-a petrecut tinerețea în contextul sfârșitului Războiului Peloponez, de 24 de ani, dintre Atena și Sparta, care a condus la declinul celor două orașe. Acțiunea pieselor sale se desfășoară la Atena, satirizând politica, tratatele de pace și situația socială a timpurilor sale. Îi îndeamnă pe cetățenii atenieni să-și folosească puterea imaginației și umorul pentru a înfrunta realitatea cotidiană.

În capodopera sa, din 411 î.Hr., „Lysistrata", o satiră de război, femeile ateniene și spartane, care s-au săturat de război, decid să ajungă la pace prin practicarea celibatului. Planul funcționează, iar piesa se încheie într-o atmosferă comică de festivitate. În general, în comediile sale abundă conotațiile sexuale, incidentele vulgare dar comice, precum și o energie, o vervă și o vitalitate incredibilă.

Geniul literar care a tradus operele complete ale lui Shakespeare în japoneză

Shoyo Tsubouchi (1859 – 1935)

Coperta cărții biografice a lui Shoyo Tsubouchi ("SHOYO TSUBOUCHI, Albumul Literaturii Japoneze, Editura SHINCHO, însoțit de fotografii menite să ilustreze viața dramatică a autorului și tainele creației literare."

Shoyo Tsubouchi a fost un scriitor, critic, dramaturg, traducător și editor japonez. Uneori a folosit și pseudonimul Harunoya Oboro, pentru a-și semna operele. El s-a născut la Gifu, în 1859, și s-a mutat la Nagoya cu familia, la vârsta de 10 ani. Încă de mic era un cititor înfocat, atras în special de literatura populară. La 15 ani, a urmat cursurile Școlii de limbă engleză din Aichi, unde a auzit pentru prima dată de piesele lui Shakespeare. S-a mutat în capitală în căutarea unei educații universitare și a absolvit Universitatea din Tokio, secția de literatură, în 1883. În 1885, și-a publicat prima lucrare, „Esența romanului", un studiu critic al literaturii japoneze, și, imediat după aceea, romanul „Studenții din ziua de azi". În 1884, a tradus „Iulius Cezar" în japoneză, iar mai târziu, din 1909 până în 1927, a tradus operele complete ale lui Shakespeare. În 1928, a participat la deschiderea Muzeului Teatrului, de la Universitatea din Waseda, construit în stilul arhitectural al Teatrului Fortune din epoca elisabetană, fiind dedicat artei teatrului. De asemenea, Shouyo a fondat și a editat revista de literatură Waseda Bungaku (Literatura Waseda), care a apărut din 1891 până în 1898.

Tsubouchi a murit în 1935, la vârsta de 75 de ani.

Piesele lui Shakespeare şi industria de divertisment

Piesele scrise de omul de rând, needucat, născut la Stratford, nu numai că au dus la o mare schimbare în cultura teatrală britanică, oferind publicului o nouă formă de divertisment, dar au devenit şi o sursă de inspiraţie, care a stârnit uimirea şi, totodată, respectul artiştilor generaţiilor viitoare. Operele sale sunt cele mai citite după Biblie, iar cuvintele pe care le-a aşternut cu atâta măiestrie au rămas întipărite în inimile oamenilor de-a lungul secolelor.

Organizarea afacerii teatrale

Este de nepreţuit contribuţia lui Shakespeare la evoluția Renașterii din Anglia, de la sfârșitul secolului al XVI-lea, până la începutul secolului al XVII-lea, iar impactul său a fost atât de puternic, încât, în istoria teatrului se vorbește acum de perioada pre-shakespeariană și de cea post-shakespeariană. Înainte de apariția lui Shakespeare pe scena teatrului, această artă era, în principal, formată din drame religioase și moraliste, jucate în biserici. Venirea lui Shakespeare a schimbat complet percepția publicului despre teatru. Versurile ingenioase, intrigile captivante și inegalabila măiestrie a dramaturgului i-au asigurat popularitatea în rândul oamenilor de toate rangurile nu numai din Anglia dar și din alte țări.

Chiar și în timpul vieții lui Shakespeare, spre sfârșitul secolului al XVI-lea, companiile de teatru din Anglia obișnuiau să meargă în Germania pentru a juca piese pentru publicul de acolo. Voltaire, scriitorul și filozoful din perioada iluminismului francez, care a trăit în Anglia între anii 1726 și 1729, face o importantă referire și prezentare a lui Shakespeare în „Eseul asupra poeziei epice", publicat în 1727. În Italia, unde au fost puse în scenă multe dintre piesele lui Shakespeare, inclusiv „Romeo și Julieta", prima traducere italiană a lui „Iulius Caesar" a fost jucată în 1756. În 1820, Edmund Kean, celebrul actor englez, a avut un succes imens în America, la New York, cu piesa „Richard al III-lea". În Japonia, în 1885, prima piesă a lui Shakespeare, o adaptare kabuki a „Neguțătorului din Veneția" de Udagawa Bunkai și Katsu Genzo, a fost pusă în scenă la Ebisuza, din Osaka. Popularitatea teatrului shakespearian a continuat să crească de-a lungul secolelor, piesele lui fiind jucate de companii teatrale din toată lumea și în zilele noastre. În plus, principalele teme din piesele lui sunt adesea adaptate la filme, musicaluri și la alte genuri de spectacole.

▲ O scenă din „Regele Lear", una dintre tragediile lui Shakespeare, bazată pe legendarul rege din secolului al IV-lea al Angliei antice.

▲ O scenă dinfilmul „Romeo și Julieta" (1996) cu tinerii actori Leonardo di Caprio, în rolul lui Romeo, și Clare Danes, în rolul Julietei.

Piesele lui Shakespeare rămân mari favorite ale publicului din întreaga lume.

Oricât de multe generații ar trece, vom continua să jucăm nobilul nostru spectacol...

În ceea ce privește publicul din România, acesta a făcut cunoștință cu creația shakespeariană abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea, începutul secolului al XIX-lea, prin intermediul unor trupe de teatru germane (în orașele din Transilvania) respectiv italiene (în Moldova și în Țara Românească). Opera lui Shakespeare a fost percepută de scriitorii democrați de la 1848 ca o ilustrare a aspirațiilor liberale și progresiste ale momentului.

Cu timpul, operele lui Shakespeare, ce au devenit renumite și larg răspândite, au reprezentat fundamentul a ceea ce numim astăzi teatru comercial și au contribuit la acceptarea pe plan social a tuturor profesiilor legate de teatru. Profesiile actoricești includ astăzi nu numai categoriile tradiționale de actori, dramaturgi și regizori, dar și producători, manageri, realizatori de costume și recuzită și mulți alți asistenți de producție. Însuși Shakespeare, pe lângă rolul de dramaturg ingenios, a avut și profesia de „manager" și producător, de vreme ce a ajuns coproprietar al Teatrului Globe, în 1659.

Astăzi, afacerea care a luat naștere în jurul lumii teatrului și a filmului poartă numele de „industrie de divertisment".

▲ În 1997, Teatrul Globe a fost reconstruit, fiind păstrat aspectul asemănător celui din epoca shakespeariană.

O adaptare la operă a piesei „Othello", una dintre cele patru mari tragedii shakespeariene.

▲ Sir Anthony Hopkins, mare star hollywoodian, care a și-a început cariera jucând în piese shakespeariene.

Biblia romanticilor

În secolul al XVII-lea și al XVIII-lea, când clasicismul se bucura de o revigorare, operele lui Shakespeare erau ignorate, în timp ce literatura din Grecia și Roma antică atrăgea toată lauda și atenția. Însă, spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, când entuziasmul pentru antici începuse să se stingă, operele lui Shakespeare au început să fie din nou apreciate de public. Poveștile sale dramatice prezintă o pătrundere unică și delicată înăuntrul ființei umane; eroii săi manifestă toată gama de emoții umane, de la dragoste la ură și de la dorință la invidie. Piesele sale au devenit o sursă importantă de inspirație pentru romantici, în cadrul noii mișcări conduse de poetul englez Samuel Coleridge.

La vârsta de 17 ani, Felix Mendelssohn, compozitorul, pianistul și dirijorul german, a citit „Visul unei nopți de vară" și a fost atât de impresionat de ea încât a compus „Uvertura la Visul unei Nopți de Vară", una dintre cele mai faimoase opere ale sale. Influența lui Shakespeare este, de asemenea, evidentă în romanul lui Goethe „Suferințele tânărului Werther".

◂ Un tablou din secolul al XVIII-lea, înfățișând spectatorii care se bucurau de spectacolul de la Teatrul Globe. Majoritatea pieselor lui Shakespeare au fost jucate în acest teatru.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, asistăm la înființarea mișcării reformei literare, sub numele de Sturm und Drang (Furtună și Avânt), care exalta natura, sentimentul și individualismul uman, dorind să elimine cultul Iluminismului în favoarea Raționalismului. Goethe și Schiller și-au început cariera ca membrii de seamă ai noii mișcări culturale, în timp ce Shakespeare și operele sale îi captivau pe tinerii poeți și îi ghidau pe noul drum.

Piesele lui Shakespeare sunt caracterizate de folosirea de expresii delicate și precise, precum și de o mare măiestrie a limbajului. În ciuda faptului că nu a avut parte de o educație universitară, operele sale sunt pline de cuvinte și de fraze ample, care captivează cititorul. Personajele sale se exprimă cu o mare claritate, iar replicile atribuite fiecăruia sunt consistente și pline de miez. Cuvintele și expresiile shakespeariene sunt prezente chiar și în conversația noastră de zi cu zi. Shakespeare a avut unul dintre cele mai bogate vocabulare dintre toți scriitorii englezi. Folosea cu ușurință un vocabular de circa treizeci de mii de cuvinte, care se regăsesc în cel mai mare dicționar, Dicționarul Englez Oxford, vocabular pe care îl extindea atunci când considera necesar.

▲ Ariel, unul dintre sateliții planetei Uranus, numită după Regina Zână din piesa lui Shakespeare „Furtuna".

Venerat încă de mase...

Compania Regală Shakespeare este o companie de teatru britanică cu sediul în Stratford-upon-Avon, locul de naștere al lui Shakespeare, având o istorie lungă și fiind specializată în spectacolele shakespeariene. Este surprinzător de observat cum mulți actori care au câștigat experiență prin interpretarea de roluri în

▲ Teatrul Regal Shakespeare din Stratford-upon-Avon.

piese shakespeariene în cadrul Companiei Regale Shakespeare și în alte școli similare și-au dezvoltat propria carieră în lumea actoriei. De asemenea, mulți actori renumiți de la Hollywood, care au dorit să-și dezvolte abilitățile de actorie, au ales să joace într-unul din rolurile pieselor lui Shakespeare. Sir Anthony Hopkins, actorul principal din filmul de succes de la Hollywood „Tăcerea Mieilor", considerat unul dintre cei mai mari actori britanici, a apărut pentru prima dată pe scena londoneză în producția Lindsay Anderson a piesei „Iulius Cezar" (1964) și a fost acceptat la Compania Națională Shakespeare a lui Laurence Olivier, fiind privit ca unul dintre cei mai importanți actori shakespearieni ai zilelor noastre. Sir Alec Guinness, cu roluri principale în „Lawrence al Arabiei" și în „Războiul Stelelor", se alătură lungii liste de actori care și-au format cariere de succes prin rolurile din piesele lui Shakespeare.

Un alt fapt interesant, ce indică puternica influență a operelor lui Shakespeare asupra culturii populare, este folosirea numelor și a termenilor din piesele sale într-o varietate de domenii. Majoritatea celor 27 de sateliți ai planetei Uranus din sistemul nostru solar, poartă numele personajelor ce apar în piesele lui Shakespeare cum ar fi Miranda și Ariel din „Furtuna" și Titania și Oberon din „Visul unei nopți de vară". Un joc popular de strategie în care doi jucători, unul negru și unul alb, încearcă să câștige jocul, acumulând un număr cât mai mare de discuri poartă numele unui personaj al lui Shakespeare, Othello.

Piesele shakespeariene, „al doilea bestseller după Biblie", depășesc epoci, frontiere, naționalități și sexe. În viitorul apropiat se plănuiește construirea Parcului Shakespearian în America. La peste 300 de ani de la moartea lui, operele sale încă au o puternică influență asupra publicului.

„Secole de-a rândul, măreața noastră piesă va fi jucată în țări nenăscute și în limbi necunoscute!" Acest vers din „Iulius Cezar" a fost probabil o profeție cu privire la viitorul pieselor lui Shakespeare.

▲ O scenă din filmul regizat de Akira Kurosawa, „Ran", o adaptare a piesei shakespeariene „Regele Lear".

▲ Clădirea rotundă, fără acoperiș, a Teatrului Globe.

O inscripție în piatră pe zidul Teatrului Globe, în amintirea lui Shakespeare.

100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

SHAKESPEARE

ISSN 1791-0765

9 771791 076000 02

DeAGOSTINI